

“MARIBEL-hervorming”

Doorlichting van verscheidene alternatieven ter
herformulering van de MARIBEL-
bijdrageverminderingen

K. HENDRICKX, B. HERTVELDT, L.MASURE

MEI 1997

BELGIAN FEDERAL PLANNING BUREAU

Economic Forecasting and Policy Analysis

The Belgian Federal Planning Bureau (BFPB) is a public agency under the authority of the Prime Minister and the Minister of Economic Affairs. The BFPB has a legal status that gives it an autonomy and intellectual independence within the Belgian Federal public sector.

BFPB's activities are primarily focused on macro-economic forecasting, analysing and assessing policies in the economic, social and environmental fields.

Publications

- The "Medium Term Economic Outlook", issued in May, with possible intermediary updates (available in Dutch and French)
- Short term economic forecasts : "**Economic Forecasts**" in **February and July (under the responsibility of the Institute of National Accounts)**, with possible intermediary updates (available in Dutch, French and English).

Two other series are published on an irregular basis :

- Planning Papers, giving the results of policy analyses and assessments
- Working Papers, which are more technical and theoretical studies undertaken by the members of the BFPB. The views expressed in the working papers are those of the author(s) and do not necessarily represent those of the BFPB. Comments are welcome.

Citations should refer to the publication, mentioning the author(s) and the date of publication.

Subscription

Telephone (+32)(2) 507.73.11 - Contact Person: H. Dekens

Fax (+32)(2) 507.73.77

Internet URL: <http://www.plan.be>
e-mail: webmaster@plan.be

Last publications

Medium Term Economic Outlook

Perspectives économiques 1997-2001

Economische vooruitzichten 1997-2001

Economic Forecasts

Economic Forecasts 1997 (also available in Dutch and in French).

Planning Papers

76. *Politiques et mesures destinées modifier les tendances des émissions anthropiques de gaz à effet de serre en Belgique* - F. Bossier, Th. Bréchet, N. Gouzée, S. Mertens, P. Vandenstein, S. Willems - février 1996
77. *Réflexions sur un dispositif de développement des services de proximité* - M. Saintrain, C. Streel - février 1996
78. *Effets macroéconomiques de diverses modalités d'accroissement des recettes et de réduction des dépenses des administrations publiques*
De macro-economische impact van diverse modaliteiten betreffende de verhoging van de ontvangsten en de daling van de overheidsuitgaven
F. Bossier, M. Englert, C. Streel - september 96

Working Papers

- 1/96 *Implementation of the Rio Agreements*
Indicators of Sustainable Development - An Institutional Approach -N. Gouzée - june 1996
- 2/96 *Implementation of the Rio Agreements*
A Carbon/Energy Tax for Sustainable Development - An Institutional Approach -N. Gouzée, S. Willems - july 1996
- 3/96 *On the concept of marcoeconomic elasticity of labor demand - A small supply-model for the Belgian economy* - P Wunsch - september 1996
- 1/97 *“Loi de Robien” - Effets macroéconomiques et budgétaires d’une application en Belgique* - Igor Lebrun et Luc Masure - février 1996

“MARIBEL-hervorming”

Doorlichting van verscheidene alternatieven ter herformulering van de MARIBEL-bijdrageverminderingen

Authors Koen HENDRICKX, Bart HERTVELDT en Luc MASURE

Summary In deze paper wordt een doorlichting gemaakt van de alternatieven die overwogen werden om de Maribel-regeling in overeenstemming te brengen met de eisen van de Europese Commissie ter zake.

Voor elk van de voorgestelde opties worden de globale budgettaire kost, de verdeling van de Maribel-enveloppe over de bedrijfstakken en - waar mogelijk - de impact van de hervorming op de sectorale loonkost bekend.

“MARIBEL-hervorming”

Doorlichting van verscheidene alternatieven ter herformulering van de MARIBEL-bijdrageverminderingen

1. Inleiding	1
2. De huidige Maribel-regeling	2
Korte historische achtergrond	2
Een doorlichting van de bestaande Maribel-regeling	4
3. Probleemstelling	14
Maribel-verhoogd in vraag gesteld	14
De kostprijs van een uitbreiding van Maribel-verhoogd	14
4. Alternatieven voor de huidige regeling	17
Lineaire alternatieven: een vast bedrag per Maribel-arbeider	17
Differentiatie op basis van de arbeidersintensiteit van de onderneming	27
5. Conclusies	47

1. Inleiding

In deze paper worden de verschillende alternatieve regelingen overlopen die hebben voorgelegen om tegemoet te komen aan de bezwaren die de Europese Commissie formuleerde tegen de huidige Maribel-regeling¹, voor zover tenminste deze alternatieve regelingen het voorwerp uitmaakt hebben van een specifieke vraag tot berekening vanwege de regering aan het Federaal Planbureau.

De meeste aandacht gaat daarbij uit naar de directe budgettaire kostprijs die deze alternatieven met zich mee zouden brengen, naar de verdeling van de Maribel-enveloppe over de bedrijfstakken en naar de geboekte winst of het geïncasseerd verlies per bedrijfstak in vergelijking met de huidige regeling. In dat laatste geval werd - waar mogelijk - per bedrijfstak ook berekend wat het effect zou zijn van de Maribel-hervorming op de loonkost en dus, gegeven de geldende wet op het concurrentievermogen, op de beschikbare marge voor de loononderhandelingen.

De directe budgettaire kost wordt telkens berekend uitgaande van het huidige aantal arbeiders dat voor Maribel in aanmerking komt. In geen enkel geval gaat het dus in deze paper om macro-economische simulaties die rekening houden met afgeleide effecten op de tewerkstelling en terugverdieneffecten voor het overheidsbudget die optreden omwille van verschuivingen in de sectorale verdeling van de enveloppe of omwille van een wijziging in de totale enveloppe die uitgetrokken wordt voor Maribel.

Voor dergelijke simulaties en voor de orde van grootte van de afgeleide effecten kan verwezen worden naar eerdere publikaties van het Federaal Planbureau². De uitbreiding van de Maribel-enveloppe waartoe de regering uiteindelijk besliste en haar afgeleide macro-economische impact werd bovendien ook in rekening gebracht ter gelegenheid van de “Economische vooruitzichten” voor de periode 1997-2001³.

In het tweede hoofdstuk van deze paper wordt een kort historisch overzicht gegeven van de Maribel-operatie en worden de karakteristieken van de huidige Maribel-regeling, zoals van toepassing tot en met het tweede

-
1. Met “huidige regeling” wordt dus in deze paper de Maribel-regeling bedoeld die vervangen wordt per 1 juli 1997.
 2. BOSSIER, F., Th. BRECHET, M. ENGLERT, L. MASURE, M. SAINTRAIN, C. STREEL en F. VAN-HOREBEEK, “Simulaties betreffende een vermindering van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid en vormen van alternatieve financiering”, Planning Paper 75, december 1995.
BOSSIER, F., M. ENGLERT en C. STREEL, “De macro-economische impact van diverse modaliteiten betreffende de verhoging van de ontvangsten en de daling van de overheidsuitgaven”, Planning Paper 78, september 1996.
 3. FEDERAAL PLANBUREAU, “Economische vooruitzichten 1997-2001 van april 1997”, Brussel, 1997.

kwartaal van 1997, belicht. Hoofdstuk 3 schetst het probleem waarmee de regering geconfronteerd werd na de afwijzing van deze Maribel-regeling door de Europese Commissie. In hoofdstuk 4 worden de alternatieven die overwogen werden ter herformulering van Maribel en de uiteindelijk door de regering naar voor geschoven oplossing behandeld.

2. De huidige MARIBEL-regeling

2.1 Korte historische achtergrond

Met de zogenaamde “Maribel-operatie” werd van start gegaan tijdens het derde kwartaal van 1981⁴. Oorspronkelijk werd met de operatie een vermindering van werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid toegekend die proportioneel berekend werd (6.17%) op de bruto-loonmassa van de Maribel-gerechtigde *handarbeiders*. De minderontvangsten voor de sociale zekerheid werden gecompenseerd door een verhoging van een aantal BTW-tarieven en accijnzen.

De maatregel had zowel de bedoeling de competitiviteitspositie van de Belgische ondernemingen te verbeteren als de uitstoot van (hand)arbeiders ten gevolge van de invoering van meer kapitaalintensieve productiemethoden af te remmen; toen al werd immers gewezen op de nadelige gevolgen voor de tewerkstelling vanwege de te eenzijdige financiering van de sociale zekerheid via bijdragen op de productiefactor arbeid.

Al bij al was de Maribel-operatie een vrij “lineaire” maatregel van bijdrageverminderingen. Nochtans werd van meet af aan de selectiviteit van de maatregel vergroot door een aantal categorieën (hand)arbeiders en een aantal werkgevers uit te sluiten van de regeling. Zo geldt de vermindering enkel voor handarbeiders die onderworpen zijn aan het volledige stelsel van sociale zekerheid en voor zover zij minstens 51% van het arbeidsvolume van een voltijdse werknemer gepresteerd hebben. Bovendien wordt de vermindering niet toegekend aan werkgevers die onder het toepassingsgebied vallen van één van de volgende paritaire comité’s: petroleumnijverheid en -handel; gezondheidsdiensten; verzekeringswezen; makelarij en verzekeringsagentschappen; maatschappijen voor hypothecaire leningen, sparen en kapitalisatie; wisselagenten; gas- en electriciteitsbedrijf.

4. Een beknopt overzicht van de ontstaansgeschiedenis en evolutie van Maribel is beschikbaar in “De ontwikkeling van de Sociale Zekerheid tijdens de periode 1980-1990” van de hand van M.J. FESTJENS, gepubliceerd in FRANK, M. e.a. “Geschiedenis van de Openbare Financiën in België, de periode 1980-1990”, Academia Press, Gent, 1993.

Vrij snel - met ingang van het eerste kwartaal van 1983 - werden belangrijke wijzigingen aangebracht aan de oorspronkelijke opzet van de formule. Eerst en vooral werd de totale Maribel-enveloppe gehalveerd van de oorspronkelijke 30 naar 15 miljard (in lopende prijzen). Met de devaluatie van februari 1982 en de begeleidende maatregelen op het vlak van loonmatiging was inmiddels immers een alternatieve weg ingeslagen ter beheersing van de loonkosten en ter verbetering van de concurrentiepositie. Ten tweede werden de bijdrageverminderingen niet langer proportioneel op de loonmassa toegekend, maar forfaitair, per Maribel-arbeider, met impliciet dus een grotere procentuele vermindering voor lage lonen. Ten derde werd een hoger forfaitair bedrag per Maribel-arbeider toegekend aan kleine en middelgrote ondernemingen⁵.

Met ingang van het derde kwartaal van 1993 wordt de selectiviteit naar werkgever drastisch verhoogd. De maatregelen die genomen werden ten tijde van (en vlak vóór) het “Globaal Plan” met het oog op een verlaging van de loonkost via enerzijds loonmatiging en anderzijds vermindering van sociale zekerheidsbijdragen gekoppeld aan alternatieve financiering, hadden opnieuw hetzelfde dubbele doel : vrijwaring van de concurrentiepositie en arbeidsintensievere groei. De regering koos daarbij niet voor lineaire maatregelen, maar voor maatregelen die zo veel mogelijk gekanaliseerd werden naar welbepaalde doelgroepen en activiteiten en waarvan aangenomen werd dat zij op effectievere manier de gekozen doelstellingen zouden bereiken. De maatregel ter vermindering van de bijdragen op “lage lonen” was gericht op een arbeidsintensievere groei via een verlaging van de relatieve factorkost voor een bepaalde categorie arbeid, terwijl de versterking van Maribel - meer nog dan voorheen - in de eerste plaats gericht was op het herstel van de concurrentiepositie.

Om de verhoging van middelen die ter beschikking werden gesteld van een versterkte Maribel-operatie maximaal in te zetten voor de vrijwaring van de competitieve positie van de open sector van de economie, werd een onderscheid gemaakt tussen de reeds bestaande Maribel-bijdragevermindering (de “basis-Maribel”) en een verhoogde vermindering, die *selectief* werd toegekend aan die bedrijfstakken die het meest bloot stonden aan internationale concurrentie. In eerste instantie betrof het hier nagenoeg de gehele verwerkende nijverheid (de zogenaamde “Maribel bis” - regeling), later werd het verhoogde voordeel uitgebreid naar deelsectoren van de landbouwsector (tuinbouw en bosbouw) en van de transportsector, de zogenaamde “Maribel ter” - regeling⁶. “Bis”- en “ter”- regeling, die op kruissnelheid kwamen vanaf het derde kwartaal van 1994, zullen verder

5. Ter afkorting wordt verderop in de tekst verwezen naar de “kmo-toeslag” in dit verband.

6. Ter gelegenheid van de invoering van Maribel “ter” werden de bedragen voor de verhoogde regeling nog iets verder opgetrokken dan reeds het geval was onder de “bis”-regeling.

aangeduid worden met de term “verhoogde regeling” of “Maribel-verhoogd”.

Op die manier werd dus de hoogte van het Maribel-voordeel afhankelijk gemaakt van zowel de activiteit van de werkgever als van de dimensie van de onderneming, aangezien zowel voor de basis- als voor de verhoogde regeling de “KMO-toeslag” respectievelijk behouden en ingevoerd werd.

2.2 Een doorlichting van de bestaande Maribel-regeling

De huidige regeling - die onveranderlijk gold vanaf het derde kwartaal van 1994 - kan samengevat worden in de volgende figuur.

FIGUUR 1 Overzicht Maribel-bedragen per hoofd op kwartaal (jaar)-basis; huidige regeling.

		werknemers		
		Handarbeiders, voor zover:		Overige
		- onderworpen aan volledig stelsel sociale zekerheid - minstens 50% prestaties		
		waarvan: eerste 5 in kleine ^a ondernemingen	Overige	
werkgevers	behorend tot uitgesloten paritaire comité's	0 (0)	0 (0)	0 (0)
	NACE ^b			
	- 13 ->22 en 24 ->36 - 01.12; 01.13; 02.01 - 60.242; 61; 62.1; 62.2; 63.111; 63.22	9.300 (37.200)	8.437 (33.748)	0 (0)
	overige (= “basis”-regeling)	3.000 (12.000)	1.875 (7.500)	0 (0)

a. ondernemingen met minder dan 20 werknemers.

b. Europese activiteitennomenclatuur

Hierbij dient opgemerkt dat in de basis-regeling de KMO-toeslag proportioneel beduidend hoger is (60%) dan in de verhoogde regeling (10%).

Tabel 1 geeft weer hoe de Maribel-bijdrageverminderingen verdeeld werden over de bedrijfstakken (meer bepaald, de subsecties van de NACE-BEL activiteitenomenclatuur) gedurende het tweede kwartaal van 1995⁷. De totale bijdragevermindering per bedrijfstak hangt af van het aantal arbeiders dat voor Maribel in aanmerking komt en van het gemiddeld bedrag dat per Maribel-arbeider wordt toegekend.

De selectiviteit of “gerichtheid” van de Maribel-operatie naar bepaalde bedrijfstakken komt duidelijk tot uiting in een vergelijking van de sectorale verdeling van het aantal werknemers⁸ met de sectorale verdeling van de Maribel-enveloppe.

De verwerkende nijverheid neemt 29.5% van het totale aantal arbeidsplaatsen in de privé-sector voor haar rekening, maar kan aanspraak maken op 73.6% van de Maribel-enveloppe. Voor vrijwel alle dienstensectoren (behalve voor de transportsector, die van Maribel-verhoogd geniet) valt de vergelijking met een volledig lineaire maatregel erg nadelig uit; dit is in veel mindere mate het geval voor de bouwnijverheid.

De redenen voor deze gerichte verdeling van de enveloppe moeten gezocht worden in de factoren die enerzijds het aantal Maribel-arbeiders en anderzijds het gemiddeld bedrag per arbeider bepalen. In tabel 2 worden de drie determinanten voor de bepaling van het aantal Maribel-arbeiders per bedrijfstak weergegeven: de totale loontrekkende werkgelegenheid, de fractie van deze werknemers die het statuut “arbeider” bezitten en de fractie van deze (hand)arbeiders die binnen het toepassingsgebied van Maribel vallen.

-
7. De basisbron voor de berekeningen in deze tabel en in alle overige tabellen is de LATG-databank, die beheerd wordt door de RSZ. In bepaalde gevallen werd ook beroep gedaan op de “gedecentraliseerde statistiek” en op gegevens opgesteld ten behoeve van de leden van het Beheerscomité, eveneens RSZ-bronnen.
 8. Meer precies uitgedrukt gaat het hier om de verdeling over de bedrijfstakken van het aantal arbeidsplaatsen in de privé-sector van de economie, waarbij “privé-sector” hier in enge zin gedefinieerd wordt (exclusief overheidsondernemingen, op SABENA na). Dit is tevens de sectorale verdeling voor een lineaire maatregel van lastenverlaging, die een gelijk forfaitair bedrag zou toekennen voor elke werknemer in de privé-sector.

TABEL 1 Basisgegevens voor huidige Maribel-regeling (tweede kwartaal 1995)⁹

	aantal Maribel- arbeiders	gemiddeld bedrag per hoofd	totale bijdrage- vermindering (in mio. frank)	sectoraal aandeel in Maribel- enveloppe	sectoraal aandeel in private tewerkstelling
	[1]	[2]	[1]*[2]		
Landbouw	8.995	5.297	47,6	1,04	1,20
Visserij	609	3.044	1,9	0,04	0,04
Delfstoffen	2.686	8.401	22,6	0,49	0,24
Verwerkende nijverheid	399.426	8.412	3.360,0	73,64	29,48
Voeding	50.759	8.543	433,6	9,50	4,12
Textiel en kleding	44.756	8.488	379,9	8,33	3,02
Leder en schoeisel	2.017	8.547	17,2	0,38	0,14
Hout	9.155	8.615	78,9	1,73	0,60
Papier, drukkerijen, e.d.	25.881	8.554	221,4	4,85	2,22
Cokes en raffinage	789	3.430	2,7	0,06	0,22
Chemie	30.040	8.347	250,7	5,50	3,21
Rubber en kunststof	15.888	8.451	134,3	2,94	1,07
Ov. niet-met. min. prod.	24.144	8.486	204,9	4,49	1,57
Metallurgie	71.274	8.419	600,1	13,15	4,60
Machines en werktuigen	27.193	8.373	227,7	4,99	1,98
Electr. apparaten	26.943	8.341	224,7	4,93	2,37
Verv. transp. middelen	49.635	8.434	418,6	9,18	2,93
Overige	20.952	7.888	165,3	3,62	1,42
Electriciteit, gas, water	9	2.625	0,0	0,00	0,82
Bouw	125.553	2.338	293,5	6,43	8,27
Handel en reparatie	86.451	2.547	220,2	4,83	18,58
Hotels en restaurants	30.346	2.421	73,5	1,61	4,53
Vervoer en communicatie	54.047	6.651	359,5	7,88	4,99
Financiële instellingen	91	3.677	0,3	0,01	5,46
Diensten aan bedrijven	29.959	2.066	61,9	1,36	8,35
Interimkantoren (1)	21.245	1.845	39,2	0,86	3,62
Openbaar bestuur	4	1.875	0,0	0,00	0,71
Onderwijs	1	3.000	0,0	0,00	0,00
Gez.zorg en maatsch. d.	24.781	1.945	48,2	1,06	9,80
Gem.voorz. en pers. d.	14.216	2.388	33,9	0,74	3,77
Particuliere huishoudens	71	2.385	0,2	0,00	0,14
Totaal	798.490	5.714	4.562,5	100,00	100,00

Bron: LATG-databank en "gedecentraliseerde statistiek", RSZ. Verwerking: Federaal Plambureau

(1) Raming

9. De gebruikte afkortingen en de volledige beschrijving van de bedrijfstakken worden vermeld in annex.

TABEL 2 Determinanten aantal Maribel-arbeiders (tweede kwartaal 1995).

	werkgelegen- heid, privé-sector	% (hand)arbeiders	% Maribel- arbeiders	aantal Maribel- arbeiders
	[1]	[2] * 100	[3] * 100	[4]=[1]*[2]*[3]
Landbouw	26.173	95,0	36,2	8.995
Visserij	923	95,7	69,0	609
Delfstoffen	5.295	78,1	65,0	2.686
Verwerkende nijverheid	642.195	71,2	87,4	399.426
Voeding	89.771	69,4	81,5	50.759
Textiel en kleding	65.791	84,9	80,1	44.756
Leder en schoeisel	3.105	84,4	77,0	2.017
Hout	13.051	83,4	84,1	9.155
Papier, drukkerijen, e.d.	48.437	59,9	89,2	25.881
Cokes en raffinage	4.788	37,7	43,7	789
Chemie	69.910	46,8	91,9	30.040
Rubber en kunststof	23.224	73,6	93,0	15.888
Ov. niet-met. min. prod.	34.183	78,0	90,5	24.144
Metallurgie	100.243	77,0	92,3	71.274
Machines en werktuigen	43.187	69,5	90,6	27.193
Electr. apparaten	51.690	62,2	83,9	26.943
Verv. transp. middelen	63.863	83,0	93,6	49.635
Overige	30.952	83,2	81,4	20.952
Electriciteit, gas, water	17.902	0,6	8,3	9
Bouw	180.227	87,1	80,0	125.553
Handel en reparatie	404.770	29,9	71,5	86.451
Hotels en restaurants	98.674	89,3	34,4	30.346
Vervoer en communicatie	108.671	62,4	79,7	54.047
Financiële instellingen	118.927	3,9	2,0	91
Diensten aan bedrijven	181.993	33,0	49,8	29.959
Interimkantoren (1)	78.767	68,9	39,2	21.245
Openbaar bestuur	15.549	5,4	0,5	4
Onderwijs	16	6,3	100,0	1
Gez.zorg en maatsch. d.	213.469	32,2	36,1	24.781
Gem.voorz. en pers. d.	82.024	43,6	39,7	14.216
Particuliere huishoudens	2.996	82,4	2,9	71
Totaal	2.178.571	52,7	69,6	798.490

(1) Raming

Voor de gehele privé-sector is 52,7% van de werknemers arbeider; van deze arbeiders komt 69,6% in aanmerking voor bijdrageverminderingen in het kader van Maribel, zodat voor uiteindelijk 36,7% van het totale werknemersbestand in de privé-sector (ongeveer 800.000 werknemers) een beroep kon worden gedaan op Maribel-steun. Naast de meeste bedrijfstakken uit de verwerkende nijverheid (de chemische nijverheid is een belangrijke uitzondering) zijn ook de bedrijfstakken “landbouw”, “visserij”, “delfstoffen”, “bouw”, “horeca” en “particuliere huishoudens” beduidend arbeidersintensiever dan gemiddeld.

De verschillen over de bedrijfstakken heen voor de fractie arbeiders die ook daadwerkelijk binnen het toepassingsgebied van de Maribel-operatie vallen worden verklaard door drie factoren:

- de selectiviteit naar gerechtigde werkgevers en meer bepaald de uitsluiting van werkgevers die ressorteren onder welbepaalde paritaire comité's (vandaar bv. de lage percentages arbeiders die in aanmerking komen voor Maribel in de bedrijfstakken “elektriciteit, gas en water”, “financiële instellingen”, “cokes en raffinage” en “gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening”);
- de selectiviteit naar handarbeiders: voor bedrijfstakken met een groot aantal deeltijdse arbeiders of arbeiders waarvoor niet bijgedragen wordt aan alle deeltakken van de sociale zekerheid gelden lagere percentages Maribel-gerechtigden;
- het verbod Maribel te cumuleren met andere maatregelen van bijdrageverminderingen (behoudens de maatregelen “lage lonen”, “bedrijfsplannen” en “tewerkstellingsakkoorden”) zorgt er voor dat de Maribelvermindering niet gevraagd wordt voor alle potentiële gerechtigden.

De aparte invloed van elk van de laatste twee factoren op zich is met de ons beschikbare gegevens moeilijk te bepalen; samen zorgen zij ervoor dat vooral in de bedrijfstakken “landbouw” (36%), “horeca” (34%), “diensten aan bedrijven” (50%), “persoonlijke diensten” (40%) en “particuliere huishoudens” (3%) procentueel beduidend minder arbeiders Maribel-gerechtigd zijn.

Alle factoren in acht genomen, zijn het opnieuw de verwerkende nijverheid en de bouwnijverheid waar het percentage niet-Maribel handarbeiders het kleinste is. Voor de bouwnijverheid - toch al een erg arbeidersintensieve sector - verklaart dat meteen waarom de vergelijking van de Maribel-regeling met een lineaire maatregel niet zo nadelig uitviel, ondanks het feit dat deze bedrijfstak uitgesloten is van Maribel-verhoogd.

Een bijzondere vermelding dient gemaakt te worden voor de interimkantoren, een subsector die binnen het geheel van de arbeidsmarkt een steeds prominentere rol speelt. Omdat in de oorspronkelijke gegevens deze sector buiten beschouwing werd gelaten, werd op basis van additionele gege-

vens¹⁰ een bijschatting gemaakt voor deze werkgevers. Uit tabel 2 blijkt dat deze subsector relatief arbeidersintensief is, maar dat - waarschijnlijk omwille van het grote aantal deeltijdse arbeiders - het percentage van deze arbeiders dat in aanmerking komt voor Maribel vrij laag ligt.

Het totale bedrag aan bijdrageverminderingen per bedrijfstak en de verdeling van de enveloppe over de bedrijfstakken worden niet enkel bepaald door het aantal Maribel-arbeiders, maar eveneens door de gemiddelde bedragen die toegekend worden per hoofd (tabel 3). Hier speelt de selectiviteit die ingevoerd werd met Maribel “bis” en “ter” een bepalende rol. Een bijkomende determinant is de fractie Maribel - arbeiders die in aanmerking komen voor de “KMO-toeslag”. Tabel 3 geeft voor elk van deze factoren een raming per bedrijfstak¹¹.

In bedrijfstakken die volledig binnen het toepassingsgebied van de basis (verhoogde) regeling vallen zou in theorie een gemiddeld bedrag geobserveerd moeten worden tussen 1.875 (8.437) frank en 3.000 (9.300) frank per Maribel-arbeider, naar gelang van de fractie Maribel-arbeiders die in aanmerking komen voor de KMO-toeslag. Voor “gemengde” bedrijfstakken¹² ligt dit gemiddeld bedrag in theorie tussen 1.875 en 9.300 frank, afhankelijk van het aantal Maribel-arbeiders dat in aanmerking komt voor Maribel-verhoogd en/of voor de KMO-toeslag.

Dat het geobserveerde gemiddelde bedrag (tabel 3) niet noodzakelijk overeenstemt met dit theoretische gemiddelde (en voor bepaalde bedrijfstakken zelfs buiten de theoretische vork ligt) kan te wijten zijn aan één van de volgende oorzaken:

- indien Maribel gecumuleerd wordt met andere maatregelen, mag voor geen enkele Maribel-arbeider de toegekende vermindering hoger liggen dan de voor hem/haar verschuldigde bijdragen;
- vooral in “gemengde” bedrijfstakken corresponderen de gevraagde verminderingen niet altijd met hetgeen men zou verwachten op basis van de NACE-BEL classificatie van de werkgever.

Uit de cijfers blijkt dat Maribel-verhoogd gold voor vrijwel de gehele verwerkende nijverheid (99,3% van de Maribel-arbeiders in deze bedrijfstak), voor vrijwel de gehele bedrijfstak “winning van delfstoffen” (97,3%), voor bijna de helft (46,6%) van de Maribel-arbeiders in de landbouw en voor ongeveer drie vierde (77,9%) van de Maribel-arbeiders in de bedrijfstak “transport en communicatie”.

10. Eveneens afkomstig uit RSZ-bronnen.

11. Voor de raming in verband met de KMO-toeslag moet een zekere foutenmarge in acht worden genomen; deze raming is gebaseerd op observaties betreffende het aantal Maribel-arbeiders in bedrijven met minder dan 20 werknemers, niet rechtstreeks op het aantal arbeiders voor wie de toeslag daadwerkelijk verkregen werd.

12. Waarin slechts bepaalde bedrijven beroep kunnen doen op het verhoogde voordeel.

TABEL 3 Determinanten gemiddeld bedrag per hoofd (tweede kwartaal 1995).

	Raming % Maribel-arbeiders waarvoor		gemiddeld bedrag per hoofd
	verhoogde regeling	KMO-toeslag	
Landbouw	46,6	61,9	5.297
Visserij	0,0	72,2	3.044
Delfstoffen	97,3	13,4	8.401
Verwerkende nijverheid	99,3	8,2	8.412
Voeding	100,0	14,3	8.543
Textiel en kleding	100,0	7,3	8.488
Leder en schoeisel	100,0	10,5	8.547
Hout	100,0	21,7	8.615
Papier, drukkerijen, e.d.	100,0	12,1	8.554
Cokes en raffinage	0,0	0,1	3.430
Chemie	100,0	1,4	8.347
Rubber en kunststof	100,0	6,5	8.451
Ov. niet-met. min. prod.	100,0	8,2	8.486
Metallurgie	100,0	9,5	8.419
Machines en werktuigen	100,0	6,1	8.373
Electr. apparaten	100,0	3,2	8.341
Verv. transp. middelen	100,0	1,5	8.434
Overige	90,8	17,1	7.888
Electriciteit, gas, water	0,0	55,6	2.625
Bouw	0,0	33,3	2.338
Handel en reparatie	0,0	40,1	2.547
Hotels en restaurants	0,0	37,8	2.421
Vervoer en communicatie	77,9	21,0	6.651
Financiële instellingen	0,0	59,8	3.677
Diensten aan bedrijven	0,0	11,4	2.066
Interimkantoren	0,0	-,-	1.845
Openbaar bestuur	0,0	0,0	1.875
Onderwijs	0,0	100,0	3.000
Gez.zorg en maatsch. d.	0,0	0,3	1.945
Gem.voorz. en pers. d.	0,0	40,0	2.388
Particuliere huishoudens	0,0	95,8	2.385
Totaal	55,8	-,-	5.714
Totaal excl. interimkant.	-,-	19,0	

In totaal geldt de verhoogde regeling voor meer dan de helft (55,8%) van de Maribel-arbeiders. Vermeldenswaard is nog dat interimkantoren voor alle door hen geplaatste Maribel-arbeiders slechts een beroep kunnen doen op de basisregeling, ook al verrichten deze werknemers hun arbeid in bedrijfstakken die als dusdanig wel degelijk onder de verhoogde regeling vallen.

Voor 19% van de Maribel-arbeiders zou de KMO-toeslag van toepassing zijn. Dit gemiddelde verbergt aanzienlijke verschillen per bedrijfstak, met aanzienlijk lagere percentages in vrijwel alle bedrijfstakken van de verwerkende nijverheid en beduidend hogere in de landbouw en de visserij en in de meeste takken van de KMO-intensieve dienstensector. Om verkeerde interpretaties van deze cijfers te vermijden moet weliswaar opgemerkt worden dat - omwille van de ingebouwde selectiviteit - voor een aantal van deze laatste bedrijfstakken het aantal Maribel-arbeiders onbeduidend laag is in vergelijking met de totale werkgelegenheid in de bedrijfstak, waardoor de raming voor het percentage Maribel-arbeiders met KMO-toeslag helemaal niet relevant is voor de KMO-gerichtheid van deze bedrijfstakken.

Eén en ander houdt in dat voor bedrijfstakken waar de basisregeling van toepassing is, de gemiddelde bedragen per hoofd relatief hoger liggen binnen de theoretische vork dan in de overige bedrijfstakken. De KMO-toeslag is bovendien proportioneel hoger in de basisregeling, zodat het bestaan van de toeslag weliswaar de "discriminatie" tussen bedrijfstakken (basis versus verhoogd) ietwat afzwakt, maar anderzijds voor een relatief grotere differentiatie tussen KMO's en overige ondernemingen in de basisregeling zorgt. Nochtans blijft de huidige Maribel-regeling globaal genomen een maatregel die voornamelijk gericht is naar weinig KMO-intensieve bedrijfstakken.

In tabel 4 werden de bedragen voor het tweede kwartaal van 1995 proportioneel opgehoogd in verhouding tot de totale geobserveerde enveloppe voor het volledige jaar 1995. Dat wil zegen dat voor elke bedrijfstak dezelfde ophogingsfactor is gebruikt, zonder rekening te houden met eventueel specifieke seizoensgebonden invloeden voor bepaalde bedrijfstakken. De totale Maribel-enveloppe (na bijschatting voor de interimkantoren¹³) bedroeg 18.1 miljard frank voor 1995, gemiddeld 22.675 frank per Maribel-arbeider, waarvan 13.3 miljard (33.386 frank per Maribel-arbeider) voor de verwerkende nijverheid. Gezien de proportionele ophoging, is de verdeling over de bedrijfstakken van deze enveloppe nagenoeg identiek¹⁴ als voor het tweede kwartaal 1995 en kan dus verwezen worden naar tabel 1.

13. Voor de interimkantoren werd de ophogingsfactor niet toegepast; een raming werd gemaakt voor elk van de vier kwartalen van 1995 en gesommeerd.

14. Een lichte afwijking ten gevolge van de gebruikte procedure voor de interimkantoren niet te na gesproken.

Verder wordt in tabel 4 ook een raming gemaakt van de mate waarin de Maribel-operatie de loonkost verlaagt per bedrijfstak, zowel voor alle werknemers als voor de deelgroep der arbeiders. Belangrijk hierbij is dat de berekening gemaakt is voor het geheel der ondernemingen die (gedurende het tweede kwartaal 1995) minstens één handarbeider tewerkstelden¹⁵.

Om verscheidene redenen is deze berekening echter slechts indicatief. De totale loonkost per bedrijfstak werd immers berekend door impliciete voeten¹⁶ voor werkgeversbijdragen aan de sociale zekerheid toe te passen op de geobserveerde RSZ-bruto loonmassa's. In de eerste plaats zijn deze impliciete voeten slechts beschikbaar voor een hoger aggregatieniveau van bedrijfstakken (met name acht sectoren, waarvan drie voor de verwerkende nijverheid), zodat in een groot aantal gevallen dezelfde gemiddelde impliciete voet gebruikt werd voor verschillende NACE-BEL subsecties. In de tweede plaats is het concept van de "bruto-loonsonm" uit de RSZ-aangiften niet perfect afgestemd op de noties "bruto lonen" en "sociale zekerheidsbijdragen van werkgevers" uit de nationale rekeningen. In de derde plaats zijn de gehanteerde impliciete voeten gemiddelden voor arbeiders en bedienden samen.

Gegeven dit voorbehoud m.b.t. de nauwkeurigheid van dit aspect van de berekeningen, blijkt uit tabel 4 dat Maribel in de bedrijven waar zij van toepassing was de loonkost van handarbeiders verlaagde met iets minder dan 2%; de impact op de totale loonkost in deze bedrijven bedroeg nagenoeg 1%. Voor de verwerkende nijverheid liep deze verlaging respectievelijk op tot 2,6% en 1,6%, beduidend meer dan voor de meeste dienstensectoren, zoals te verwachten was op basis van de eerdere tabellen. Naast de verklarende factoren die toen reeds aan bod kwamen, speelt hier echter nog een bijkomende factor, met name de hoogte van de loonkost; Maribel wordt immers forfaitair en niet proportioneel toegekend. Zo observeert men bv. dat binnen de verwerkende nijverheid de loonkostvermindering gevoeliger is voor lage-loonsectoren (zoals "textiel en kleding": 3,4% vermindering van de loonkost van handarbeiders; 2,6% voor de totale loonkost) dan voor bedrijfstakken met gemiddeld hogere lonen (2,2% en 0,9% respectievelijk voor de chemische nijverheid).

15. Belangrijke opmerking vooral voor die bedrijfstakken met veel ondernemingen zonder handarbeiders.

16. Zoals beschikbaar in het HERMES-model van het Federaal Planbureau.

TABEL 4 Basisgegevens voor huidige Maribel-regeling (ophoging 1995).

	opgehoogd bedrag 1995 (in mio. BF.)	gemiddeld bedrag per hoofd	verlaging loonkost (1)	
			werknemers (in %)	arbeiders (in %)
Landbouw	189,1	21.022	2,35	2,72
Visserij	7,4	12.082	1,42	1,51
Delfstoffen	89,6	33.341	1,57	2,36
Verwerkende nijverheid	13.335,1	33.386	1,60	2,60
Voeding	1.721,0	33.905	1,74	2,85
Textiel en kleding	1.507,7	33.687	2,55	3,42
Leder en schoeisel	68,4	33.921	2,47	3,37
Hout	313,0	34.190	2,30	2,96
Papier, drukkerijen, e.d.	878,6	33.949	1,48	2,50
Cokes en raffinage	10,7	13.615	0,11	0,38
Chemie	995,1	33.125	0,86	2,15
Rubber en kunststof	532,9	33.542	1,69	2,65
Ov. niet-met. min. prod.	813,2	33.680	1,86	2,68
Metallurgie	2.381,6	33.414	1,71	2,49
Machines en werktuigen	903,7	33.232	1,54	2,56
Electr. apparaten	891,9	33.104	1,18	2,54
Verv. transp. middelen	1.661,4	33.472	1,72	2,27
Overige	655,9	31.304	2,25	2,95
Electriciteit, gas, water	0,1	10.418	0,28	0,71
Bouw	1.165,0	9.279	0,61	0,76
Handel en reparatie	873,9	10.109	0,34	1,00
Hotels en restaurants	291,5	9.606	0,69	0,89
Vervoer en communicatie	1.426,6	26.396	1,29	1,96
Financiële instellingen	1,3	14.593	0,00	0,06
Diensten aan bedrijven	245,6	8.198	0,30	0,74
Interimkantoren (1)	153,9	7.244		
Openbaar bestuur	0,0	7.441	0,00	0,01
Onderwijs	0,0	11.906	0,04	0,13
Gez.zorg en maatsch. d.	191,3	7.719	0,12	0,52
Gem.vorz. en pers. d.	134,7	9.478	0,41	0,88
Particuliere huishoudens	0,7	9.466	0,18	0,20
Totaal	18.105,8	22.675		
Totaal excl. interimkant.			0,96	1,87

(1) Raming

3. Probleemstelling

3.1 *Maribel-verhoogd in vraag gesteld*

De selectiviteit die ingevoerd werd met de Maribel “bis” - en “ter”- regelingen stuitte, zoals ondertussen genoegzaam bekend, op het bezwaar van de Europese Commissie, die van oordeel was dat op die manier een verkapte exportsubsidie werd ingevoerd. De Commissie viseerde daarbij niet zozeer de selectiviteit naar werknemers (het feit dat Maribel enkel gold voor een bepaalde categorie handarbeiders), maar wel de selectiviteit gebaseerd op de activiteit van de werkgever. Enigszins verrassend in dit verband is dat deze kritiek enkel de selectieve toekenning van Maribel-verhoogd gold en niet de extremere vorm van selectiviteit (uitsluiting van welbepaalde paritaire comité’s) die - zij het op kwantitatief minder belangrijke schaal - reeds gehanteerd werd in de basisregeling.

Niet alleen werd de bestaande Maribel-regeling gewraakt en werd van de Belgische regering een hervorming van Maribel verwacht die niet langer gebruik zou maken van de geviseerde vorm van selectiviteit, ook legde de Commissie een retro-actieve terugvordering op van het gedeelte van de Maribel-steun die in het verleden ten onrechte slechts toegekend werd aan de open sector van de economie. In deze paper wordt niet verder ingegaan op dit tweede aspect van het probleem.

3.2 *De kostprijs van een uitbreiding van Maribel-verhoogd*

Een voor de hand liggende manier om tegemoet te komen aan de imperatieven van de Europese Commissie zou erin bestaan Maribel-verhoogd toe te kennen zonder selectiviteit naar werkgever, of, beter uitgedrukt, zonder een grotere selectiviteit dan diegene die reeds bestond in de basisregeling.

In tabel 5 wordt de kostprijs berekend van een algehele uitbreiding van de verhoogde regeling naar alle bedrijfstakken. In principe zou bij deze berekening rekening gehouden moeten worden met de fractie Maribel-arbeiders die in aanmerking komt voor de KMO-toeslag per bedrijfstak en met de geldende restricties wat betreft de cumuleerbaarheid met andere maatregelen van bijdrageverminderingen. De berekening in tabel 5 houdt - voor zover mogelijk - rekening met deze elementen.

De totale Maribel-enveloppe zou omwille van de veralgemening verhoogd moeten worden met nagenoeg 9 miljard (tot 27,1 miljard), waarbij in absolute termen de bouwnijverheid (+3,2 miljard) en de handel (+ 2,1 miljard) instaan voor de grootste kost.

TABEL 5 Algemene uitbreiding huidige regeling "Maribel-verhoogd".

	uitbreiding verhoogde regeling			lineaire uitbreiding
	bedragen 1995 (mio. frank)	verschil met huidige situatie (mio. frank)	procentuele verdeling	procentuele verdeling
Landbouw	318,3	129,2	1,18	1,13
Visserij	21,8	14,4	0,08	0,08
Delfstoffen	90,6	1,0	0,33	0,34
Verwerkende nijverheid	13.403,9	68,8	49,49	50,02
Voeding	1.721,0	0,0	6,35	6,36
Textiel en kleding	1.507,7	0,0	5,57	5,61
Leder en schoeisel	68,4	0,0	0,25	0,25
Hout	313,0	0,0	1,16	1,15
Papier, drukkerijen, e.d.	878,6	0,0	3,24	3,24
Cokes en raffinage	26,2	15,5	0,10	0,10
Chemie	995,1	0,0	3,67	3,76
Rubber en kunststof	532,9	0,0	1,97	1,99
Ov. niet-met. min. prod.	813,2	0,0	3,00	3,02
Metallurgie	2.381,6	0,0	8,79	8,93
Machines en werktuigen	903,7	0,0	3,34	3,41
Electr. apparaten	891,9	0,0	3,29	3,37
Verv. transp. middelen	1.661,4	0,0	6,13	6,22
Overige	709,2	53,3	2,62	2,62
Electriciteit, gas, water	0,3	0,2	0,00	0,00
Bouw	4.319,5	3.154,5	15,95	15,72
Handel en reparatie	2.994,3	2.120,4	11,06	10,83
Hotels en restaurants	1.048,7	757,2	3,87	3,80
Vervoer en communicatie	1.836,7	410,1	6,78	6,77
Financiële instellingen	3,2	1,9	0,01	0,01
Diensten aan bedrijven	1.008,2	762,6	3,72	3,75
Interimkantoren	717,0	563,1	2,65	2,66
Openbaar bestuur	0,1	0,1	0,00	0,00
Onderwijs	0,0	0,0	0,00	0,00
Gez.zorg en maatsch. d.	824,6	633,3	3,04	3,10
Gem.voorz. en pers. d.	492,4	357,6	1,82	1,78
Particuliere huishoudens	2,6	1,9	0,01	0,01
Totaal	27.082,1	8.976,3	100,00	100,00

Na de uitbreiding zou de verwerkende nijverheid nog slechts 49,5% van de totale enveloppe kunnen claimen, tegenover 73,6% onder de huidige regeling (tabel 1); de bouwnijverheid en de handel zien hun aandeel stijgen van respectievelijk 6,4% en 4,8% naar 16% en 11,1%.

Men kan de verdeling van de enveloppe na een uitbreiding van Maribel-verhoogd ook vergelijken met een eenvoudigere variant, die vanaf nu “lineaire Maribel-uitbreiding” genoemd zal worden en waarin aan elke huidige Maribel-arbeider eenzelfde forfaitair bedrag toegekend wordt, zonder rekening te houden met KMO-toeslagen, cumulbeperkingen en dergelijke. In dit geval wordt de verdeling van de Maribel-enveloppe louter bepaald door de verdeling van het huidige aantal Maribel-arbeiders over de bedrijfstakken.

Bij de berekeningen van de voorgestelde alternatieven in het volgende hoofdstuk zal deze “lineaire uitbreiding” als proxy genomen worden telkens wanneer sprake is van een veralgemening van hetzij de basis-, hetzij de verhoogde regeling. Het bleek immers niet mogelijk in alle gevallen de impact van de differentiatie van de bedragen naar KMO’s (en minder nog de cumulbepalingen) op basis van de beschikbaar gestelde data te berekenen. Een vergelijking van de laatste twee kolommen uit tabel 5 leert echter dat de verschillen tussen de twee varianten qua verdeling van de enveloppe over de bedrijfstakken vrij onbeduidend zijn, o.a. omdat de KMO-toeslag in de verhoogde regeling minder groot is dan in de basisregeling.

Uiteraard vormde de kostprijs van deze uitbreiding van Maribel-verhoogd (9 miljard) een belangrijk probleem. In eerste instantie trachtte men dan ook dit probleem te omzeilen door middel van “beperkte” uitbreidingen van de verhoogde regeling, hetzij naar de “volledige be- en verwerkende nijverheid” (de kostprijs van deze “kosmetische” operatie zou beperkt blijven tot een loutere 69 miljoen frank), hetzij ook naar de volledige landbouw- en transportsector (kostprijs: 0,6 miljard) hetzij ook naar de bouwnijverheid (kostprijs: 3,75 miljard). Al snel bleek echter dat geen van deze voorstellen - die de selectiviteit naar werkgevers immers niet beëindigden, maar enkel milderden - door de Commissie aanvaard zou worden.

De regering heeft in tweede instantie getracht alternatieven voor Maribel uit te werken die tegemoet zouden komen aan de kritiek van de Commissie, zonder de globale enveloppe voor bijdrageverminderingen te verhogen. Geen van deze alternatieven heeft het echter gehaald. Uiteindelijk heeft de regering geopteerd voor een verhoging van de Maribel-enveloppe, gekoppeld aan een differentiatie van het Maribel-bedrag in functie van de arbeidersintensiteit van de onderneming. In het volgend hoofdstuk komen de alternatieven aan bod die gedurende deze periode aan het Federaal Planbureau ter bestudering werden voorgelegd.

4. Alternatieven voor de huidige regeling

De geteste alternatieven kunnen ondergebracht worden in twee groepen. In de eerste groep (sectie 4.1) wordt een gelijk bedrag per Maribel-arbeider toegekend, waarbij het verschil tussen basis- en verhoogde regeling wegvalt. Eventueel zou een vorm van KMO-differentiatie behouden kunnen blijven, maar zoals reeds vermeld is daar in de berekeningen geen correctie voor gemaakt. De hoogte van de bijdragevermindering per hoofd hangt uiteraard af van de enveloppe die men bereid is beschikbaar te stellen voor Maribel. De alternatieven binnen deze groep verschillen naar gelang van de uitgetrokken Maribel-enveloppe en haar wijze van financiering.

De tweede groep (sectie 4.2) bevat alternatieven die het toegekende bedrag per Maribel-arbeider laten afhangen van de “arbeidersintensiteit” van de onderneming, een criterium dat - in tegenstelling tot de activiteit van de onderneming - wél aanvaard wordt door de Commissie omdat het gebaseerd is op werknemerskarakteristieken.

4.1 *Lineaire alternatieven: een vast bedrag per Maribel-arbeider*

Aanvankelijk werd gestreefd naar een financiering binnen de bestaande Maribel-enveloppe (alternatief 1). Nadien werden ook verschuivingen binnen het bestaande pakket aan bijdrageverminderingen overwogen, met name binnen de globale enveloppe voor Maribel en “lage lonen” samen. Zowel de gevolgen van een verlaging van de Maribel-enveloppe (alternatief 2) als van een verhoging (alternatief 3), telkens gecompenseerd door veranderingen in de beschikbare enveloppe voor de maatregel “lage lonen”, werden bekeken. Alle varianten binnen deze groep hebben gemeen dat niet gezocht moet worden naar bijkomende financiering voor het globale pakket aan bijdrageverminderingen.

4.1.1. *Financiering binnen de bestaande Maribel-enveloppe*

Uitgaande van de bestaande Maribel-enveloppe van 18,1 miljard zou het mogelijk zijn een forfaitair bedrag van 22.675 op jaarbasis toe te kennen per arbeider die op dit moment binnen het toepassingsgebied van Maribel valt. Uit tabel 6 blijkt dat onder *alternatief 1* de verwerkende nijverheid 4,3 miljard aan bijdrageverminderingen inboet, wat zou neerkomen op een gemiddelde verhoging van de loonkost van 0,8% en 0,5% voor respectievelijk het geheel der arbeiders en het geheel der werknemers in ondernemingen die in aanmerking komen voor Maribel.

TABEL 6 Alternatief 1: lineaire Maribel binnen bestaande enveloppe.

	alt. 1 (22.675 frank per hoofd)	verschil met huidige regeling	inkrimping (-) uitbreiding (+)	
			loonmarge werknemers	loonmarge arbeiders
Landbouw	204,0	14,9	0,18	0,21
Visserij	13,8	6,5	1,24	1,33
Delfstoffen	60,9	-28,6	-0,50	-0,75
Verwerkende nijverheid	9.057,0	-4.278,1	-0,51	-0,83
Voeding	1.151,0	-570,0	-0,58	-0,94
Textiel en kleding	1.014,8	-492,8	-0,83	-1,12
Leder en schoeisel	45,7	-22,7	-0,82	-1,12
Hout	207,6	-105,4	-0,78	-1,00
Papier, drukkerijen, e.d.	586,9	-291,8	-0,49	-0,83
Cokes en raffinage	17,9	7,1	0,08	0,25
Chemie	681,2	-313,9	-0,27	-0,68
Rubber en kunststof	360,3	-172,6	-0,55	-0,86
Ov. niet-met. min. prod.	547,5	-265,7	-0,61	-0,88
Metallurgie	1.616,1	-765,4	-0,55	-0,80
Machines en werktuigen	616,6	-287,1	-0,49	-0,81
Electr. apparaten	610,9	-281,0	-0,37	-0,80
Verv. transp. middelen	1.125,5	-535,9	-0,55	-0,73
Overige	475,1	-180,8	-0,62	-0,81
Electriciteit, gas, water	0,2	0,1	0,33	0,83
Bouw	2.846,9	1.681,9	0,88	1,09
Handel en reparatie	1.960,3	1.086,4	0,42	1,25
Hotels en restaurants	688,1	396,6	0,94	1,21
Vervoer en communicatie	1.225,5	-201,1	-0,18	-0,28
Financiële instellingen	2,1	0,7	0,00	0,03
Diensten aan bedrijven	679,3	433,7	0,54	1,30
Interimkantoren	481,7	327,8		
Openbaar bestuur	0,1	0,1	0,00	0,02
Onderwijs	0,0	0,0	0,03	0,11
Gez.zorg en maatsch. d.	561,9	370,6	0,23	1,00
Gem.voorz. en pers. d.	322,3	187,6	0,57	1,23
Particuliere huishoudens	1,6	0,9	0,24	0,28
Totaal	18.105,8	0,0	0,00	0,00

In tabel 6 (en verder in deze paper) wordt de verhoging (verlaging) van de loonkost die het gevolg is van de Maribel-herziening geïnterpreteerd als een inkrimping (uitbreiding) van de “loonmarge” op het niveau van de Maribel-gerechtigde ondernemingen per bedrijfstak. Deze interpretatie refereert naar de recente wet “tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen”, die voor de tweejaarlijkse evolutie van de loonkosten (per uur) op intersectoraal, sectoraal en ondernemingsniveau een “minimum” (automatische loonindexering plus verhogingen volgens barema) en een “maximum” (afhankelijk van de verwachte evolutie van de loonkosten bij de drie belangrijkste handelspartners¹⁷) bepaalt.

De loononderhandelingen tussen werkgevers en werknemers op de respectieve niveau's moeten zich inschrijven binnen de op die manier beschikbare tweejaarlijkse “marge” voor loonsverhogingen. Aangezien de wet gedefinieerd is in termen van “loonkosten” (inclusief werkgeversbijdragen aan de sociale zekerheid) en niet in termen van “bruto-lonen”, betekent dit dat elke verhoging (verlaging) van werkgeversbijdragen die opgelegd (toegekend) wordt aan de bedrijven, de beschikbare “marge” voor verhogingen van het bruto-loon doet inkrimpen (uitbreiden). Uiteraard gaat het hier telkens om een potentiële marge voor bruto-loonsverhogingen, die, afhankelijk van de uitkomst van de onderhandelingen op de respectieve niveau's, al dan niet volledig “uitgeput” kan worden. Naar gelang van de interpretatie die men aan de wet wil geven (geldig per individuele werknemer of geldig per onderneming, gemiddeld genomen voor alle werknemers), kan de inkrimping (uitbreiding) van de beschikbare loonmarge ten gevolge van de Maribel-hervorming betrekking hebben op de marge voor de deelgroep der arbeiders of op de gemiddelde marge voor alle werknemers in de Maribel-gerechtigde ondernemingen; in deze paper werden telkens beide berekeningen gemaakt.

De verhoging van de loonkost in de verwerkende nijverheid onder alternatief 1 wordt voor de groep van de arbeiders voornamelijk bepaald door het percentage arbeiders dat Maribel-gerechtigd is per bedrijfstak en door de hoogte van de uitgekeerde lonen en werkgeversbijdragen (vergelijk de bedrijfstak “textiel en kleding” met de chemische nijverheid: inkrimping van 1,12% versus 0,68%); voor het geheel van de werknemers moet aan deze verklarende factoren voor de impliciete inkrimping van de beschikbare loonmarge ook nog de arbeidersintensiteit toegevoegd worden.

Hetgeen de verwerkende nijverheid (en in minder mate de transportsector) inlevert, verschuift naar de bouwnijverheid en de dienstensectoren, voornamelijk naar de sectoren “handel”, “diensten aan bedrijven” (inclusief interkantoren), “horeca” en “maatschappelijk dienstverlening”. De

17. Door de regering vastgelegd op 6,1% voor de periode 1997-1998.

bedrijven die voor Maribel in aanmerking komen ¹⁸ zien in deze bedrijfstakken de loonmarge voor hun arbeiders toenemen tussen 1% en 1.3%.

4.1.2. Verschuivingen binnen de globale enveloppe Maribel plus “lage lonen”

Uiteraard beschikt men over meer bewegingsruimte als men zich niet enkel beperkt tot de huidige Maribel-enveloppe, maar uitgaat van de globale huidige enveloppe voor Maribel en de maatregel “lage lonen” samen.

Tabel 7 geeft de huidige bedragen en verdeling van deze enveloppe over de bedrijfstakken. Wat de maatregel “lage lonen” betreft, gaat het niet om geobserveerde bedragen per bedrijfstak, maar werd de bestaande enveloppe voor 1996 (13 miljard) gespreid over de bedrijfstakken volgens een theoretische verdeling. Deze verdeling resulteert uit de verminderingpercentages per loonklasse die vanaf het tweede kwartaal van 1996 (na de uitbreiding van de maatregel) van kracht werden.

Voor de operaties “Maribel” en “lage lonen” geldt een volledig verschillende procentuele verdeling van hun respectieve enveloppes over de bedrijfstakken. In vele opzichten zijn beide operaties elkaars tegenpolen. Maribel is gericht naar de open sector van de economie en - impliciet - naar bedrijven met gemiddeld hogere lonen en grotere dimensie. De bijdrageverminderingen op lage lonen zijn meer dan proportioneel gericht naar de meeste dienstensectoren (slechts 17,7% van de enveloppe gaat naar de werkende nijverheid, tegenover 26,3% naar de handel bv.) en zijn meer KMO-gericht. Beide maatregelen hebben wel met elkaar gemeen dat voor hun toekenning geen bijkomende aanwervingen vereist worden.

Gezien de complementariteit van beide maatregelen zou men kunnen verwachten dat een uitbreiding van Maribel die gefinancierd wordt door een vermindering van de enveloppe “lage lonen” een relatief neutraal effect zou hebben wat de verdeling van de globale enveloppe over de bedrijfstakken betreft: veel bedrijfstakken die gebaat zijn bij een uitbreiding van Maribel boeten ook het meeste in bij het terugschroeven van de maatregel “lage lonen”.

18. De nuance is van belang in deze bedrijfstakken, waar veel ondernemingen geen handarbeiders in dienst hebben.

TABEL 7 Huidige regeling Maribel en "lage lonen" vergeleken.

	Bedragen (mio frank)			Verdeling (in %)		
	Maribel	Lage lonen (1)	Totaal	Maribel	Lage lonen (1)	Totaal
Landbouw	189,1	251,9	441,0	1,04	1,94	1,42
Visserij	7,4	3,7	11,0	0,04	0,03	0,04
Delfstoffen	89,6	53,6	143,2	0,49	0,41	0,46
Verwerkende nijverheid	13335,1	2299,3	15634,4	73,65	17,69	50,26
Voeding	1721,0	523,2	2244,2	9,51	4,02	7,21
Textiel en kleding	1507,7	647,2	2154,8	8,33	4,98	6,93
Leder en schoeisel	68,4	28,7	97,1	0,38	0,22	0,31
Hout	313,0	73,6	386,6	1,73	0,57	1,24
Papier, drukkerijen, e.d.	878,6	132,7	1011,4	4,85	1,02	3,25
Cokes en raffinage	10,7	1,3	12,0	0,06	0,01	0,04
Chemie	995,1	68,0	1063,1	5,50	0,52	3,42
Rubber en kunststof	532,9	74,9	607,8	2,94	0,58	1,95
Ov. niet-met. min. prod.	813,2	54,8	868,0	4,49	0,42	2,79
Metallurgie	2381,6	243,0	2624,6	13,15	1,87	8,44
Machines en werktuigen	903,7	74,9	978,5	4,99	0,58	3,15
Electr. apparaten	891,9	119,1	1011,0	4,93	0,92	3,25
Verv. transp. middelen	1661,4	43,7	1705,1	9,18	0,34	5,48
Overige	655,9	214,3	870,2	3,62	1,65	2,80
Electriciteit, gas, water	0,1	10,8	10,9	0,00	0,08	0,04
Bouw	1165,0	230,6	1395,5	6,43	1,77	4,49
Handel en reparatie	873,9	3412,9	4286,8	4,83	26,25	13,78
Hotels en restaurants	291,5	1162,2	1453,7	1,61	8,94	4,67
Vervoer en communicatie	1426,6	635,7	2062,3	7,88	4,89	6,63
Financiële instellingen	1,3	256,7	258,0	0,01	1,97	0,83
Diensten aan bedrijven	245,6	997,8	1243,5	1,36	7,68	4,00
Interimkantoren	153,9	527,0	680,9	0,85	4,05	2,19
Openbaar bestuur	0,0	293,0	293,0	0,00	2,25	0,94
Onderwijs	0,0	683,1	683,1	0,00	5,25	2,20
Gez.zorg en maatsch. d.	191,3	1302,5	1493,7	1,06	10,02	4,80
Gem.voorz. en pers. d.	134,7	808,2	942,9	0,74	6,22	3,03
Particuliere huishoudens	0,7	71,1	71,8	0,00	0,55	0,23
Totaal	18105,8	13000,0	31105,8	100,00	100,00	100,00

(1) Raming op basis van "theoretische" verdeling

In *alternatief 2* wordt de verhoogde Maribel-regeling dan ook uitgebreid naar alle bedrijfstakken (hier vertaald als een vast bedrag van 34.000 frank per jaar per Maribel-arbeider) en wordt de meerkost verhaald op de enveloppe “lage lonen”. Bij de berekening werd verondersteld dat de bijdrageverminderingen voor lage lonen proportioneel worden gereduceerd¹⁹.

Aan de andere kant zijn er echter ook argumenten te bedenken voor een verschuiving tussen beide operaties die in tegenovergestelde richting gaat. Men zou, naar aanleiding van de bezwaren die door de Commissie geuit werden tegen Maribel, er voor kunnen kiezen verder de weg in te gaan van selectieve lastenverlagingen die een maximaal tewerkstellingseffect beogen. Een vergelijking van beide operaties (Maribel versus “lage lonen”) laat immers uitschijnen dat op het vlak van de tewerkstelling in principe meer soelaas verwacht kan worden van de verminderingen voor lage lonen, hoewel van meer lineaire maatregelen zoals Maribel een groter positief effect op de te verwachten groei uitgaat²⁰.

In *alternatief 3* wordt daarom de verhoogde Maribel-regeling afgeschaft, en geldt voor elke Maribel-arbeider de nu bestaande basisregeling (in dit geval vertaald door een forfaitair bedrag per hoofd toe te kennen van 9.500 frank op jaarbasis); het op die manier uitgespaarde bedrag aan Maribel-bijdrageverminderingen wordt volledig aangewend voor een verhoging van de enveloppe “lage lonen”. A priori zijn er echter twee manieren om de maatregel voor lage lonen te versterken: men kan de maatregel *uitbreiden*, door meer of bredere loonklassen in aanmerking te laten komen, ofwel de maatregel *verdiepen*, door grotere verminderingspercentages toe te kennen voor de bestaande loonklassen.

Vandaar dat voor alternatief 3 twee varianten getest werden: een uitbreiding van de maatregel “lage lonen” (*variant 3A*: verruiming van de vork voor de hoogste loonklasse, diegene waarvoor 10% vermindering van werkgeversbijdragen wordt toegekend) en een verdieping (*variant 3B*: de verminderingspercentages worden verhoogd van respectievelijk 50, 35, 20, 10 en 10% naar 80, 60, 40, 20 en 10%).

In tabel 8 worden deze verschillende alternatieven voor “lineaire“ Maribel-hervormingen vergeleken met de huidige situatie. Onder alternatief 2 (uitbreiding Maribel-verhoogd, verhaald op lage lonen) is 9 miljard nodig voor de uitbreiding, waardoor de beschikbare enveloppe voor de maatregel lage lonen dus vermindert van 13 tot amper 4 miljard. Wat reeds vermoed kan worden op basis van een vergelijking van beide operaties, wordt hier

19. De verminderingspercentages voor alle loonklassen worden proportioneel verlaagd. Weliswaar is deze optie wellicht niet de meest realistische; men zou immers kunnen verwachten dat een drastische vermindering van de enveloppe gepaard zou gaan met een grotere toesplitsing van de middelen op de laagste loonklassen.

20. Zie de reeds vermelde Planning Paper 75.

bevestigd: dit alternatief valt veel minder nadelig uit voor de bedrijfstakken van de verwerkende nijverheid (samen boeten zij 1,4 miljard in tegenover 4,2 miljard onder alternatief 1) en veel minder voordelig voor de dienstensectoren: op de transportsector na verhoogden al deze sectoren hun aandeel in het totale pakket aan bijdrageverminderingen onder alternatief 1, terwijl zij er nu alle, op de sector “diensten aan bedrijven” (inclusief interimkantoren) na, op achteruitgaan.

De bouwnijverheid is de bedrijfstak die het meest baat heeft bij alternatief 2: +2,9 miljard t.o.v. + 1,7 miljard onder alternatief 1. De reden daarvoor kwam reeds tot uiting in tabel 7: deze bedrijfstak heeft - in verhouding tot het aantal werknemers - een verwaarloosbaar aandeel in de enveloppe “lage lonen”, en wordt dus vrijwel niet aangesproken voor de financiering van de Maribel-uitbreiding, terwijl zij ten volle de vruchten plukt van de uitbreiding. Dit alternatief is voor de bouwnijverheid dan ook het gunstigste scenario denkbaar; vrijwel alle ander bedrijfstakken zien onder deze regeling een deel van “hun” bijdrageverminderingen wegvloeiën naar deze bedrijfstak.

Onder alternatief 3 maakt de afschaffing van de verhoogde regeling een enveloppe vrij van 10.5 miljard, aangewend hetzij voor een uitbreiding (variant 3A), hetzij voor een verdieping (variant 3B) van de maatregel “lage lonen”. De afschaffing van de verhoogde regeling gebeurt ten nadele van de verwerkende nijverheid (- 9,5 miljard), de landbouw (- 0,1 miljard) en de transportsector (- 0,9 miljard). De versterking van de maatregel “lage lonen” heeft een sectorale impact die sterk verschilt naargelang het gaat om een uitbreiding dan wel een verdieping. De uitbreiding doet de maatregel immers opschuiven in de richting van een meer algemene maatregel, die verminderingen toekent aan een groot percentage loon- en weddetrekken, terwijl de verdieping de bestaande doelgroep en dus de bedrijfstakken met de meeste lage-loners bevoordeligt.

Scenario 3 is uiterst negatief voor de verwerkende nijverheid, die slechts een klein gedeelte van het verlies ten gevolge van de afschaffing van Maribel-verhoogd recupereert en in totaal 6 miljard (variant 3A) of 8,1 miljard (variant 3B) inboet t.o.v. de huidige situatie. Voor geen enkele bedrijfstak uit de verwerkende nijverheid is dit scenario aantrekkelijker dan alternatief 2, terwijl binnen de verwerkende nijverheid enkel voor de bedrijfstakken “textiel” en “leder en schoeisel” variant 3B interessanter is dan variant 3A, omwille van het grote aantal werknemers met lage lonen in deze beide bedrijfstakken.

TABEL 8 Verschil met huidige regeling voor lineaire alternatieven
(in miljoenen frank).

	alt 1	alt 2		
		Maribel	Lage lonen	Totaal
Landbouw	14,9	116,7	-175,2	-58,5
Visserij	6,5	13,3	-2,5	10,8
Delfstoffen	-28,6	1,8	-37,3	-35,5
Verwerkende nijverheid	-4.278,1	245,4	-1.599,4	-1.354,0
Voeding	-570,0	4,8	-364,0	-359,1
Textiel en kleding	-492,8	14,0	-450,2	-436,1
Leder en schoeisel	-22,7	0,2	-19,9	-19,8
Hout	-105,4	-1,7	-51,2	-52,9
Papier, drukkerijen, e.d.	-291,8	1,3	-92,3	-91,0
Cokes en raffinage	7,1	16,1	-0,9	15,2
Chemie	-313,9	26,3	-47,3	-21,0
Rubber en kunststof	-172,6	7,3	-52,1	-44,8
Ov. niet-met. min. prod.	-265,7	7,7	-38,1	-30,4
Metallurgie	-765,4	41,8	-169,0	-127,3
Machines en werktuigen	-287,1	20,9	-52,1	-31,2
Electr. apparaten	-281,0	24,1	-82,8	-58,7
Verv. transp. middelen	-535,9	26,2	-30,4	-4,2
Overige	-180,8	56,5	-149,0	-92,6
Electriciteit, gas, water	0,1	0,2	-7,5	-7,3
Bouw	1.681,9	3.103,8	-160,4	2.943,4
Handel en reparatie	1.086,4	2.065,4	-2.374,0	-308,6
Hotels en restaurants	396,6	740,2	-808,4	-68,2
Vervoer en communicatie	-201,1	411,0	-442,2	-31,2
Financiële instellingen	0,7	1,8	-178,6	-176,8
Diensten aan bedrijven	433,7	773,0	-694,1	78,9
Interimkantoren	327,8	568,4	-366,6	201,9
Openbaar bestuur	0,1	0,1	-203,8	-203,7
Onderwijs	0,0	0,0	-475,1	-475,1
Gez.zorg en maatsch. d.	370,6	651,3	-906,0	-254,7
Gem.voorz. en pers. d.	187,6	348,6	-562,2	-213,6
Particuliere huishoudens	0,9	1,7	-49,5	-47,7
Totaal	0,0	9.042,9	-9.042,9	0,0

TABEL 8 Vervolg

	alt 3				
	Maribel	3A		3B	
		Lage lonen	Totaal	Lage lonen	Totaal
Landbouw	-103,6	20,9	-82,8	230,1	126,4
Visserij	-1,6	0,5	-1,1	3,4	1,9
Delfstoffen	-64,0	43,4	-20,6	37,8	-26,2
Verwerkende nijverheid	-9.540,5	3.532,4	-6.008,2	1.487,7	-8.052,8
Voeding	-1.238,8	439,7	-799,1	324,3	-914,5
Textiel en kleding	-1.082,5	310,4	-772,1	606,3	-476,2
Leder en schoeisel	-49,3	10,9	-38,3	19,6	-29,6
Hout	-226,0	97,3	-128,7	15,8	-210,2
Papier, drukkerijen, e.d.	-632,8	242,4	-390,4	80,1	-552,6
Cokes en raffinage	-3,2	5,2	1,9	0,2	-3,0
Chemie	-709,7	182,0	-527,7	43,1	-666,6
Rubber en kunststof	-382,0	147,5	-234,4	39,9	-342,0
Ov. niet-met. min. prod.	-583,8	274,0	-309,8	28,5	-555,3
Metallurgie	-1.704,4	756,5	-948,0	110,3	-1.594,2
Machines en werktuigen	-645,4	264,6	-380,8	32,5	-612,8
Electr. apparaten	-636,0	311,0	-325,0	56,4	-579,6
Verv. transp. middelen	-1.189,9	254,7	-935,2	13,9	-1.176,0
Overige	-456,8	236,3	-220,5	116,7	-340,1
Electriciteit, gas, water	-0,0	8,0	8,0	3,9	3,9
Bouw	27,8	1.865,1	1.892,8	124,5	152,3
Handel en reparatie	-52,6	1.523,2	1.470,5	2.922,2	2.869,6
Hotels en restaurants	-3,2	65,1	61,9	1.217,7	1.214,5
Vervoer en communicatie	-913,2	692,3	-220,9	424,5	-488,7
Financiële instellingen	-0,5	286,9	286,4	206,5	206,1
Diensten aan bedrijven	39,0	490,3	529,3	843,6	882,6
Interimkantoren	47,9	259,0	306,9	445,5	493,5
Openbaar bestuur	0,0	167,9	167,9	218,0	218,0
Onderwijs	-0,0	528,4	528,4	479,1	479,1
Gez.zorg en maatsch. d.	44,1	856,5	900,7	1.051,8	1.095,9
Gem.voorz. en pers. d.	0,3	178,0	178,3	758,0	758,3
Particuliere huishoudens	0,0	2,3	2,3	65,8	65,8
Totaal	-10.520,1	10.520,1	0,0	10.520,1	0,0

Opvallend is het grote verschil tussen varianten 3A en 3B voor de mate waarin bepaalde andere bedrijfstakken bevoordeeld worden in dit scenario. Voor de bouwnijverheid is een uitbreiding (+ 1,9 miljard) veel interessanter dan een verdieping (+ 0,15 miljard), hoewel nog altijd veel minder voordelig dan scenario 2. Voor een aantal bedrijfstakken met hoge percentages lage-loners geldt net het omgekeerde: handel (+ 1,5 miljard versus + 2,9 miljard), horeca (+ 62 miljoen versus + 1,2 miljard) en persoonlijke diensten (+ 0,2 miljard versus + 0,8 miljard).

Concluderend kan men stellen dat alternatief 2 redelijk interessant lijkt als de voornaamste doelstelling van de hele operatie erin bestaat zo min mogelijk te raken aan de huidige verdeling van de totale enveloppe over de bedrijfstakken. De manier waarop dit gebeurt is echter weinig overtuigend. Vanuit het standpunt van de continuïteit in het beleid is het een slechte zaak dat een maatregel die onlangs nog versterkt werd, terugschroefd zou worden, zonder de kans te hebben gekregen haar effectiviteit op middellange termijn te bewijzen, zeker als dit zou gebeuren om redenen van opportuniteit (het beperken van de schade van de Maribel-hervorming voor bepaalde bedrijfstakken) en niet omwille van een fundamenteel gewijzigd standpunt m.b.t. de beoogde werkgelegenheidseffecten van bijdrageverminderingen die toegespitst worden op de lagere loonklassen.

Scenario 3 zou dan weer verdedigd kunnen worden door de voorstanders van een verder doorgedreven kanalisering van de beschikbare enveloppe aan bijdrageverminderingen naar de onderkant van de loonladder, maar heeft - meer nog dan alternatief 1 - desastreuze gevolgen voor de loonkostontwikkeling in de verwerkende nijverheid. Gezien het vrij strikte carcan dat door de nieuwe wet op het concurrentievermogen aan de loononderhandelingen wordt opgelegd op het niveau van bedrijven en sectoren, zou in een aantal gevallen een groot gedeelte van de beschikbare tweejaarlijkse marge (na indexering en baremaverhogingen) opgeslorpt worden door de Maribel-hervorming.

4.2 Differentiatie op basis van de arbeidersintensiteit van de onderneming

Deze patstelling leidt tot een tweede groep alternatieven, die het bedrag per Maribel-arbeider positief relateren tot de “arbeidersintensiteit” van de onderneming. Een eerste mogelijkheid bestaat er hier in een alles-of-niets drempel te incorporeren in de Maribel-regeling. In dat geval zouden enkel nog Maribel-verminderingen toegekend worden aan ondernemingen waarvan het percentage handarbeiders in het totale werknemersbestand een welbepaalde drempelwaarde overschrijdt. Voor alle huidige Maribel-arbeiders in deze ondernemingen zou eenzelfde bedrag toegekend worden (eventueel verhoogd met een KMO-toeslag); de overige ondernemingen zouden niet langer in aanmerking komen. Dit is ook een manier om meer selectiviteit in de regeling in te voeren (en dus de bestaande enveloppe doelgerichter aan te wenden), zij het niet langer op basis van de activiteit van de onderneming, maar op basis van de karakteristieken van het werknemersbestand, zoals in de oorspronkelijke Maribel-regeling.

Een tweede mogelijkheid bestaat erin het bedrag per Maribel-arbeider te moduleren volgens hetzelfde criterium van de arbeidersintensiteit van de onderneming op een meer graduele manier, zonder dat een gedeelte van de huidige Maribel-arbeiders uitgesloten wordt. In de onder deze optie gesuggereerde formules werd het bedrag per Maribel-arbeider opgesplitst in een forfaitair gedeelte en een variabel bedrag dat geparametreerd werd op basis van de arbeidersintensiteit van de onderneming²¹.

In paragraaf 4.2.1 gaan we eerst en vooral in op de vraag wat de gevolgen zijn van de invoering van drempelwaarden i.v.m. de arbeidersintensiteit voor de sectorale verdeling van de Maribel-enveloppe. In paragraaf 4.2.2 wordt één van deze alternatieven met drempel vergeleken met twee regelingen waarin het criterium “arbeidersintensiteit” op continue wijze ingevoerd wordt, en waarvan de laatste uiteindelijk door de regering naar voor werd geschoven als vervanger voor de huidige Maribel-regeling.

4.2.1. Alles - of - niets drempels

De Commissie aanvaardt het criterium “arbeidersintensiteit” bij de toekenning van bijdrageverminderingen omdat voor handarbeiders verondersteld wordt dat een te hoge loonkost gemakkelijker leidt tot factorsubstitutie. Men zou bovendien kunnen verwachten dat, gezien het hoge percentage handarbeiders in de verwerkende nijverheid, op basis van dergelijk criterium het relatieve aandeel van de verwerkende nijverheid in de enveloppe hoger zal liggen dan bij een gewone lineaire toepassing van Maribel. Op deze manier zouden de negatieve gevolgen voor de open sector van de eco-

21. In de praktijk werd deze parameter naar boven toe begrensd.

nomie vanwege de gedwongen herziening van Maribel eventueel enigszins beperkt kunnen worden.

Tabel 9 doet echter vermoeden dat dit argument ten zeerste gerelativeerd moet worden. De verwerkende nijverheid telt weliswaar 71,2% handarbeiders, tegenover slechts 52,7% voor de gehele privé-sector, maar in het kader van Maribel is het misleidend deze vergelijking te maken voor de gehele populatie van bedrijven. Voor een adequate vergelijking van de gemiddelde arbeidersintensiteit tussen de bedrijfstakken mag men hier geen rekening houden met ondernemingen die geen handarbeiders tewerkstellen, omdat deze ondernemingen in elk geval geen beroep doen op Maribel. Voor de ondernemingen die wél handarbeiders tellen loopt de gemiddelde arbeidersintensiteit dan op tot boven de 60% voor de privé-sector, tegenover slechts tot 71,6% in de verwerkende nijverheid. Tabel 9 toont wel dat, mocht men het criterium arbeidersintensiteit gedefinieerd hebben in termen van huidige Maribel-begunstigden en niet in termen van handarbeiders, het verschil tussen verwerkende nijverheid en gehele privé-sector groter zou zijn, zelfs na correctie voor bedrijven die geen handarbeiders tellen: 63,3% tegenover 44,2%.

Ten onrechte nalaten te corrigeren voor bedrijven die geen handarbeiders tellen is echter slechts één - zij het extreem - voorbeeld van het algemene principe dat wat van belang is voor de verdeling van de Maribel-enveloppe na de invoering van een drempel voor de arbeidersintensiteit de *verdeling van de huidige Maribel-arbeiders naar klassen van arbeidersintensiteit* per bedrijfstak is. Het is bijvoorbeeld perfect mogelijk dat een bepaalde bedrijfstak een lage gemiddelde arbeidersintensiteit kent (zelfs na de hierboven doorgevoerde correctie), maar dat desalniettemin het overgrote merendeel van de Maribel-arbeiders in deze bedrijfstak tewerkgesteld is in bedrijven met vrijwel enkel handarbeiders.

TABEL 9 Arbeidersintensiteit per bedrijfstak. (in %)

	in termen van arbeiders		in termen van Maribel-arbeiders	
	in alle ondernemingen	in ondernemingen met handarbeiders	in alle ondernemingen	in ondernemingen met handarbeiders
Landbouw	95,0	94,6	34,4	33,2
Visserij	95,7	95,5	66,0	69,9
Delfstoffen	78,1	76,5	50,7	62,3
Verwerkende nijverheid	71,2	71,6	62,2	63,3
Voeding	69,4	68,7	56,5	57,7
Textiel en kleding	84,9	84,6	68,0	68,6
Leder en schoeisel	84,4	83,0	65,0	64,8
Hout	83,4	82,5	70,1	70,6
Papier, drukkerijen, e.d.	59,9	65,5	53,4	59,6
Cokes en raffinage	37,7	38,2	16,5	18,8
Chemie	46,8	49,0	43,0	46,0
Rubber en kunststof	73,6	72,9	68,4	67,1
Ov. niet-met. min. prod.	78,0	77,9	70,6	71,3
Metallurgie	77,0	76,9	71,1	70,2
Machines en werktuigen	69,5	69,5	63,0	64,4
Electr. apparaten	62,2	59,6	52,1	52,3
Verv. transp. middelen	83,0	82,4	77,7	76,1
Overige	83,2	82,5	67,7	69,0
Electriciteit, gas, water	0,6	50,0	0,1	30,0
Bouw	87,1	85,8	69,7	70,8
Handel en reparatie	29,9	39,5	21,4	29,9
Hotels en restaurants	89,3	87,7	30,8	31,7
Vervoer en communicatie	62,4	72,1	49,7	58,3
Financiële instellingen	3,9	5,1	0,1	0,1
Diensten aan bedrijven	33,0	59,5	16,5	30,8
Interimkantoren	68,9		27,0	
Openbaar bestuur	5,4	7,7	0,0	0,0
Onderwijs	6,3	38,2	6,3	1,8
Gez.zorg en maatsch. d.	32,2	34,1	11,6	13,1
Gem.voorz. en pers. d.	43,6	61,1	17,3	27,1
Particuliere huishoudens	82,4	90,3	2,4	11,3
Totaal	52,7		36,7	
Totaal excl. interimkant.		60,2		44,2

In tabel 10 wordt, per bedrijfstak, de cumulatieve verdeling van de huidige Maribel-arbeiders over de klassen naar arbeidersintensiteit gegeven. Daaruit blijkt dat slechts 17,3% van de Maribel-arbeiders in de verwerkende nijverheid tewerkgesteld zijn in bedrijven met meer dan 90% handarbeiders; voor de gehele privé-sector worden 31,2% van de Maribel-arbeiders tewerkgesteld in dergelijke bedrijven. Dit duidt erop dat in de verwerkende nijverheid relatief weinig bedrijven opereren met een extreem hoge graad van arbeidersintensiteit.

Naargelang men de drempelwaarde die bepaalt welke bedrijven in aanmerking komen voor de herziene Maribel echter laat zakken, neemt het percentage van de huidige gerechtigden die dan nog in aanmerking zouden komen voor Maribel veel sneller toe in de verwerkende nijverheid dan in de gehele economie. Zakt de drempel tot 60%, dan vallen 86,3% van de huidige Maribel-arbeiders in de verwerkende nijverheid onder de nieuwe regeling, tegenover 85,8% in de totale privé-sector. Vanuit het standpunt van de verwerkende nijverheid in zijn geheel is een drempel van 40% relatief de meest voordelige oplossing: 97% van de arbeiders blijven dan Maribel-gerechtigd in de verwerkende nijverheid tegenover “slechts” 95% in totaal. Voor nog lagere drempels wordt het relatief “voordeel” voor de verwerkende nijverheid terug kleiner.

Men kan hieruit in de eerste plaats concluderen dat *het invoeren van drempelwaarden voor de toekenning van Maribel nauwelijks zal toelaten de verwerkende nijverheid in zijn geheel positiever te discrimineren dan onder een lineaire Maribel-regeling*. In de tweede plaats vermindert de extra selectiviteit die op deze manier ingebouwd kan worden zeer snel naargelang de drempel lager gelegd wordt: bij een drempel van 60% komt 14% van de huidige Maribel-arbeiders niet langer in aanmerking; bij een drempel van 40% is dit nog slechts 5%.

Deze conclusies vindt men eveneens terug in tabel 11, waarin de verdeling van een willekeurige Maribel-enveloppe over de bedrijfstakken berekend wordt, gegeven verschillende vereiste drempelwaarden voor de arbeidersintensiteit²². Zeer hoge drempelwaarden zijn erg nadelig voor de verwerkende nijverheid: als Maribel enkel nog zou gelden voor bedrijven met minstens 90% arbeidersintensiteit, dan zou slechts 27.8% van de enveloppe naar de verwerkende nijverheid gaan. De selectiviteit van de maatregel zou sterk verhogen: van de oorspronkelijke 800.000 arbeiders zouden er nog slechts 250.000 onder de Maribel-regeling vallen.

22. In al deze alternatieven is de verdeling volledig onafhankelijk van de totale Maribel-enveloppe, aangezien voor elke Maribel-arbeider een zelfde forfaitair bedrag toegekend zou worden.

TABEL 10 Cumulatieve verdeling Maribel-arbeiders naar arbeidersintensiteit bedrijven.

	Huidig aantal Maribel- arbeiders	% waarvan in bedrijven met minstens x% arbeidersintensiteit				
		+90%	+60%	+40%	+20%	+0%
Landbouw	8.995	73,8	96,9	98,8	100,0	100,0
Visserij	609	92,0	98,0	100,0	100,0	100,0
Delfstoffen	2.686	11,9	97,8	100,0	100,0	100,0
Verwerkende nijverheid	399.426	17,3	86,3	97,0	99,5	100,0
Voeding	50.759	18,1	80,5	96,5	99,8	100,0
Textiel en kleding	44.756	34,5	97,6	99,6	99,9	100,0
Leder en schoeisel	2.017	22,9	98,0	99,6	100,0	100,0
Hout	9.155	28,7	96,1	99,7	100,0	100,0
Papier, drukkerijen, e.d.	25.881	9,9	85,6	95,9	99,2	100,0
Cokes en raffinage	789	0,0	52,0	76,3	76,3	100,0
Chemie	30.040	1,8	36,2	82,3	96,1	100,0
Rubber en kunststof	15.888	7,5	89,0	98,8	99,4	100,0
Ov. niet-met. min. prod.	24.144	14,1	97,2	99,8	100,0	100,0
Metallurgie	71.274	14,5	96,7	99,6	100,0	100,0
Machines en werktuigen	27.193	7,0	86,6	98,8	100,0	100,0
Electr. apparaten	26.943	2,0	69,3	90,4	99,8	100,0
Verv. transp. middelen	49.635	27,8	94,7	99,9	100,0	100,0
Overige	20.952	34,9	95,6	99,6	99,9	100,0
Electriciteit, gas, water	9	11,1	11,1	100,0	100,0	100,0
Bouw	125.553	48,8	97,2	99,6	99,9	100,0
Handel en reparatie	86.451	17,5	54,9	77,1	92,8	100,0
Hotels en restaurants	30.346	48,1	94,6	98,3	98,8	100,0
Vervoer en communicatie	54.047	61,7	88,9	93,5	99,0	100,0
Financiële instellingen	91	17,6	28,6	29,7	60,4	100,0
Diensten aan bedrijven	29.959	69,7	89,2	94,8	97,7	100,0
Interimkantoren (1)	21.245	31,2	85,8	95,0	98,7	100,0
Openbaar bestuur	4	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Onderwijs	1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gez.zorg en maatsch. d.	24.781	54,1	98,6	99,2	99,9	100,0
Gem.vorz. en pers. d.	14.216	50,0	92,2	97,9	99,4	100,0
Particuliere huishoudens	71	87,3	90,1	93,0	100,0	100,0
Totaal	798.490	31,2	85,8	95,0	98,7	100,0

(1) hypothese: zelfde verdeling als voor gehele economie

TABEL 11 Verdeling van het Maribel-voordeel over de bedrijfstakken gegeven uitgekozen drempelwaarden.

	Maribel-voordeel enkel voor bedrijven met arbeidersaandeel van minstens				
	90%	60%	40%	20%	0%
Landbouw	2,66	1,27	1,17	1,14	1,13
Visserij	0,22	0,09	0,08	0,08	0,08
Delfstoffen	0,13	0,38	0,35	0,34	0,34
Verwerkende nijverheid	27,80	50,27	51,04	50,43	50,02
Voeding	3,68	5,96	6,45	6,43	6,36
Textiel en kleding	6,20	6,37	5,87	5,67	5,61
Leder en schoeisel	0,18	0,29	0,26	0,26	0,25
Hout	1,06	1,28	1,20	1,16	1,15
Papier, drukkerijen, e.d.	1,03	3,23	3,27	3,26	3,24
Cokes en raffinage	0,00	0,06	0,08	0,08	0,10
Chemie	0,21	1,59	3,26	3,66	3,76
Rubber en kunststof	0,48	2,06	2,07	2,00	1,99
Ov. niet-met. min. prod.	1,37	3,42	3,18	3,06	3,02
Metallurgie	4,15	10,05	9,36	9,04	8,93
Machines en werktuigen	0,77	3,43	3,54	3,45	3,41
Electr. apparaten	0,21	2,72	3,21	3,41	3,37
Verv. transp. middelen	5,53	6,86	6,53	6,30	6,22
Overige	2,93	2,92	2,75	2,66	2,62
Electriciteit, gas, water	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Bouw	24,58	17,81	16,49	15,91	15,72
Handel en reparatie	6,07	6,93	8,79	10,18	10,83
Hotels en restaurants	5,86	4,19	3,93	3,80	3,80
Vervoer en communicatie	13,38	7,01	6,66	6,79	6,77
Financiële instellingen	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01
Diensten aan bedrijven	8,38	3,90	3,74	3,71	3,75
Interimkantoren (1)	2,66	2,66	2,66	2,66	2,66
Openbaar bestuur	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Onderwijs	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gez.zorg en maatsch. d.	5,38	3,57	3,24	3,14	3,10
Gem. voorz. en pers. d.	2,85	1,91	1,83	1,79	1,78
Particuliere huishoudens	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01
Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Aantal gerechtigde arbeiders	249.247	685.410	758.856	788.116	798.490
Maribel-bedrag per hoofd bij huidige enveloppe	72.642	26.416	23.859	22.974	22.675
Benodigde enveloppe voor status-quo verwerk. nijv. (miljarden fr.)	47,972	26,529	26,128	26,440	26,658

(1) hypothese: zelfde % uitgesloten arbeiders als voor gehele economie

Verlaagt men de vereiste drempel tot 40%, dan bereikt de verwerkende nijverheid een (onder dit type van regeling) maximaal aandeel van 51%, slechts marginaal hoger dan haar aandeel van 50% in een volledig lineaire Maribel, waarbij eenzelfde bedrag zou toegekend worden aan *elke* huidige Maribel-arbeider²³. Bij deze drempel zouden in totaal slechts 40.000 arbeiders hun “Maribel-status” verliezen.

Gegeven de huidige Maribel-enveloppe van 18.1 miljard zou het mogelijk zijn het bedrag op jaarbasis van 22.675 frank per hoofd onder de lineaire regeling (alternatief 1 of drempel 0% in tabel 11) op te trekken naar 23.859 frank per hoofd voor een drempel van 40%, en zelfs tot 72.642 frank voor een (onrealistisch hoge) drempel van 90%. Om voor de verwerkende nijverheid globaal genomen een status-quo te verzekeren t.o.v. de huidige situatie zou de huidige enveloppe verhoogd moeten worden van 18,1 miljard tot 26,1 miljard bij de invoering van een drempel van 40% tegenover 26,7 miljard bij een lineaire regeling²⁴.

Bekijkt men meer in detail de bedrijfstakken binnen de verwerkende nijverheid, dan valt toch een zekere heterogeniteit op. De chemische nijverheid heeft bijvoorbeeld het meeste baat bij zeer lage drempelwaarden terwijl voor de bedrijfstakken “textiel en kleding” en “metallurgie” relatief hoge drempels voordeliger zijn²⁵.

Voor de overige bedrijfstakken (uitgezonderd de handel) geldt meestal dat hun aandeel in de enveloppe hoger ligt voor extreem hoge drempels, maar dit is louter te wijten aan het feit dat de meeste bedrijven uit de verwerkende nijverheid dan niet langer in aanmerking zouden komen voor Maribel. Voor een drempel van 40% zijn de verschillen qua aandeel in vergelijking met een lineaire Maribel-regeling marginaal te noemen; de enige bedrijfstak die er dan beduidend op achteruitgaat is de handel.

Formules waarin de selectiviteit van Maribel opgevoerd wordt op basis van een drempelwaarde voor de arbeidersintensiteit van de onderneming zijn niet bij machte de open sector van de economie beduidend positief te discrimineren. Het is trouwens zeer de vraag of, indien dit wel het geval zou zijn, de Europese Commissie dergelijk criterium zou aanvaarden; op die manier wordt dan immers selectiviteit met het oog op de verbetering van de concurrentiepositie van de open sector van de economie terug ingevoerd via de achterpoort. Daaruit volgt echter dat een herziening van Maribel volgens dit stramien weinig perspectief biedt op het vlak van de

23. Een lineaire Maribel komt overeen met een drempel van 0% in tabel 11.

24. Voor een lineaire regeling impliceert dit een extra-kost van 8,6 miljard, iets minder dan de 9 miljard die berekend werd in tabel 5, omdat hier geen rekening is gehouden met KMO-toeslagen en dergelijke.

25. Deze heterogeniteit komt nog beter tot uiting als men ook de tussenliggende drempelwaarden beschouwt.

beheersing van de loonkost in de verwerkende nijverheid indien men de globale Maribel-enveloppe op hetzelfde peil behoudt als nu.

In tabel 12 wordt dit laatste punt geïllustreerd voor een Maribel-regeling waarin een drempel van 40% gekoppeld wordt aan het behoud van de huidige enveloppe van 18,1 miljard (*alternatief 4*). De verwerkende nijverheid incasseert onder deze regeling in vergelijking met de huidige situatie nog altijd een loonkostenhandicap van 0,8% voor de groep der handarbeiders en 0,5% voor het geheel der werknemers. Weliswaar is deze handicap nu veel ongelijker verdeeld over de bedrijven die in de huidige regeling Maribel-arbeiders tewerkstellen: voor de meeste bedrijven is de handicap iets minder groot dan onder een lineaire versie van Maribel (per Maribel-arbeider ontvangen deze bedrijven nu immers 23.859 frank tegenover 22.675 frank onder de lineaire regeling), terwijl voor een beperkt aantal bedrijven, die niet langer Maribel-gerechtigd zijn, de handicap beduidend groter wordt.

Het is bijgevolg duidelijk dat enkel een verhoging van de Maribel-enveloppe deze handicap voor de verwerkende nijverheid kan wegwerken. Bovendien is, indien men het bedrag toch wil differentiëren op basis van de arbeidersintensiteit, de formule van een alles-of-niets drempel minder gelukkig omdat de bruske overgang van Maribel-gerechtigd naar niet Maribel-gerechtigd kan zorgen voor onrechtvaardige discriminatie tussen bedrijven die deze drempel al dan niet net overschrijven. Vandaar de overweging om meer continuïteit in te bouwen in de regeling volgens arbeidersintensiteit, gekoppeld aan een uitbreiding van de Maribel-enveloppe.

TABEL 12 Alternatief 4: Maribel enkel voor bedrijven met minstens 40% arbeidersintensiteit; behoud huidige enveloppe.

	alternatief 4: bedragen (mio. frank)	verschil met huidige regeling (mio. frank)	inkrimping (-) / uitbreiding (+)	
			loonmarge werknemers	loonmarge arbeiders
Landbouw	212,1	23,0	0,29	0,33
Visserij	14,5	7,2	1,38	1,47
Delfstoffen	64,1	-25,5	-0,45	-0,67
Verwerkende nijverheid	9.240,7	-4.094,3	-0,49	-0,80
Voeding	1.168,4	-552,6	-0,56	-0,92
Textiel en kleding	1.063,2	-444,4	-0,75	-1,01
Leder en schoeisel	47,9	-20,5	-0,74	-1,01
Hout	217,8	-95,2	-0,70	-0,90
Papier, drukkerijen, e.d.	592,0	-286,7	-0,48	-0,81
Cokes en raffinage	14,4	3,6	0,04	0,13
Chemie	589,9	-405,2	-0,35	-0,87
Rubber en kunststof	374,4	-158,5	-0,50	-0,79
Ov. niet-met. min. prod.	575,2	-238,0	-0,54	-0,78
Metallurgie	1.694,2	-687,4	-0,49	-0,72
Machines en werktuigen	641,2	-262,5	-0,45	-0,74
Electr. apparaten	581,2	-310,7	-0,41	-0,89
Verv. transp. middelen	1.183,1	-478,3	-0,49	-0,65
Overige	497,9	-158,0	-0,54	-0,71
Electriciteit, gas, water	0,2	0,1	0,36	0,91
Bouw	2.984,9	1.819,9	0,96	1,18
Handel en reparatie	1.591,0	717,1	0,28	0,82
Hotels en restaurants	711,8	420,3	0,99	1,28
Vervoer en communicatie	1.206,2	-220,5	-0,20	-0,30
Financiële instellingen	0,6	-0,7	-0,00	-0,03
Diensten aan bedrijven	677,7	432,1	0,53	1,29
Interimkantoren	481,7	327,8		
Openbaar bestuur	0,0	-0,0	-0,00	-0,01
Onderwijs	0,0	0,0	0,04	0,13
Gez.zorg en maatsch. d.	586,5	395,2	0,24	1,06
Gem.voorz. en pers. d.	332,2	197,5	0,60	1,30
Particuliere huishoudens	1,6	0,9	0,24	0,27
Totaal	18.105,8	0,0	0,00	0,00

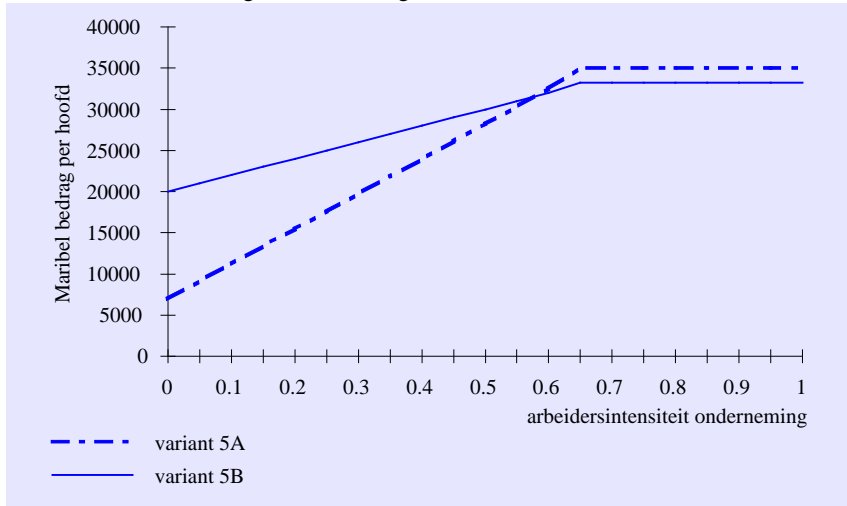
4.2.2. Modulering naar arbeidersintensiteit

In *alternatief 5* wordt het bedrag per Maribel-arbeider opgesplitst in een vast, forfaitair, gedeelte en een variabel gedeelte dat afhangt van de arbeidersintensiteit van de onderneming :

$$F + Vx_i = F + V_i,$$

waarin F en V twee te bepalen bedragen zijn en x_i de fractie arbeiders in het totale werknemersbestand van onderneming i voorstelt. Concreet werden hier twee varianten overwogen; beide worden weergegeven in figuur2.

FIGUUR 2 Modulering Maribel-bedrag naar arbeidersintensiteit

In *variant 5A* (“overwegend variabel”) woog het variabele gedeelte zwaar door: met $F = 7.000$ frank, $V = 42.500$ frank en x_i beperkt tot een maximum van 0,66, bedroeg het variabele bedrag maximaal 28.050 frank en het totale bedrag maximaal 35.050 frank per hoofd voor ondernemingen met minstens twee derde handarbeiders. In een tweede optie, *variant 5B* (“overwegend vast”), schoof men terug op in de richting van een lineaire Maribel, met $F = V = 20.000$, x_i opnieuw begrensd tot 0,66 en een maximaal variabel (totaal) bedrag van 13.200 (33.200) frank op jaarbasis. *Uiteindelijk werd geopteerd voor deze laatste variant ter vervanging van de huidige regeling.*

Variant 5B is in elk geval meer KMO-gericht dan de huidige regeling. Niet enkel komt een algemene formule die niet langer discrimineert op basis van de activiteit van de onderneming in elk geval ten goede aan meer KMO-intensieve bedrijfstakken, ook werd opnieuw een KMO-toeslag ingevoerd. Uiteindelijk werd beslist 34.000 frank op jaarbasis toe te kennen voor maximaal 5 Maribel-arbeiders in bedrijven met minder dan 10 werknemers.

Een eerste vraag betreft uiteraard de hoogte van de enveloppe die nodig is om deze nieuwe Maribel-regeling te financieren. Tabel 13 toont aan dat *de kostprijs van variant 5B geraamd kan worden op 25,9 miljard, d.w.z. een verhoging van 7,8 miljard frank*²⁶ *in vergelijking met de huidige regeling.* Voor de iets genereuzere variant 5A zou de kostprijs 26,7 miljard bedraagd hebben, 8,6 miljard meer dan nu het geval is. Deze ramingen houden geen rekening met de KMO-toeslag, die de werkelijke kostprijs verhoogt, en met de geldende cumulbepalingen, die de werkelijke kostprijs in principe zowel kunnen verhogen als verlagen²⁷. In variant 5B wordt gemiddeld 32.440 frank per Maribel-arbeider uitgekeerd, tegen gemiddeld 33.500 frank in variant 5A.

In beide varianten komt de hervorming ten goede aan de klassieke bedrijfstakken: bouwnijverheid, handel, diensten aan bedrijven (inclusief interimkantoren), horeca en overige dienstverlening, in die volgorde. De verhoging van de totale enveloppe zou er echter voor zorgen dat de verwerkende nijverheid in zijn geheel er niet (beduidend) op achteruitgaat in vergelijking met de huidige situatie (- 0,3 miljard onder variant 5B tegenover zelfs + 0,2 miljard onder variant 5A).

26. Deze raming is dus gemaakt inclusief een bijschatting voor de “interimkantoren”, die de kostprijs met 0,5 miljard extra verhoogt t.o.v. de huidige regeling.

27. Zoals reeds vermeld, is ook geen rekening gehouden met de te verwachten terugverdieneffecten.

De vergelijking tussen beide varianten wordt bemoeilijkt omdat de totale benodigde Maribel-enveloppe verschilt in beide gevallen. Om hieraan te verhelpen, wordt in tabel 14 de procentuele verdeling van de enveloppe over de bedrijfstakken in beide varianten vergeleken met elkaar, en eveneens met de verdeling onder een regeling “drempel 40%” en onder een lineaire Maribel. In tabel 15 ten slotte worden diezelfde vier regelingen vergeleken wat betreft het effect op de loonkost wanneer onder elk van deze regelingen eenzelfde totale enveloppe beschikbaar zou worden gesteld, met name het bedrag van 25,9 miljard dat nodig zou zijn in de door de regering naar voor geschoven variant 5B (“overwegend vast”)²⁸.

Wat opvalt in deze vergelijking (tabellen 14 en 15), is dat er op het niveau van de gehele verwerkende nijverheid relatief weinig verschil bestaat tussen de vier uitgekozen pistes. Het aandeel van de verwerkende nijverheid in de totale enveloppe varieert van 50% onder de lineaire optie tot 51% in de piste “drempel 40%”, wat, gegeven de uitgetrokken enveloppe van 25,9 miljard, het verlies van de verwerkende nijverheid in vergelijking met de huidige regeling doet variëren tussen 0,1 en 0,4 miljard en in alle beschouwde alternatieven dus een verwaarloosbare inkrimping van de loonmarge impliceert.

Om deze inkrimping tot nul te herleiden voor het geheel van de verwerkende nijverheid zou een totale maribel-enveloppe nodig zijn van 26,5 miljard onder de optie “overwegend vast” tegenover een enveloppe van 26,7 miljard onder een lineaire regeling. Hier wordt dus nog eens bevestigd dat geen enkele van deze formules met differentiatie van het bedrag op basis van de arbeidsintensiteit erin slaagt het aandeel van de open sector van de economie significant te verhogen in vergelijking met een lineaire Maribel.

Op het vlak van de gehele economie - gemiddeld genomen over alle Maribel-bedrijven - houdt de uitbreiding van de enveloppe met 7,8 miljard een daling van de loonkost in van 0,39%²⁹. Waar in absolute termen de bouwnijverheid en de handel de grootste begunstigen waren van de herziening van Maribel, geldt dit in relatieve termen (procentuele verlaging van de loonkost) voor - opnieuw - de bouwnijverheid en - nu ook - de horeca, waar de totale loonkost daalt met meer dan 1,5%.

28. Voor de variant “overwegend variabel” betekent dit dat voor de berekeningen in tabel 15 de bedragen F en V verlaagd worden tot respectievelijk 6.779 en 41.155 frank; in de formule “drempel 40%” betekent dit dat 34.135 frank per Maribel-arbeider kan toegekend worden, tegenover 32.441 frank onder de lineaire Maribel-regeling.

29. Hierbij is vanzelfsprekend geen rekening gehouden met de gevolgen van eventuele begeleidende maatregelen ter financiering van deze uitbreiding.

TABEL 13 Alternatieven 5A en 5B: uitbreiding Maribel gemoduleerd naar arbeidersintensiteit (mio. frank).

	bedragen		verschil met huidige regeling	
	overwegend variabel (alt. 5A)	overwegend vast (alt. 5B)	overwegend variabel (alt. 5A)	overwegend vast (alt. 5B)
Landbouw	309,2	294,3	120,1	105,2
Visserij	21,0	19,9	13,6	12,6
Delfstoffen	93,4	88,8	3,9	-0,7
Verwerkende nijverheid	13.513,8	13.027,5	178,8	-307,6
Voeding	1.685,8	1.639,2	-35,1	-81,8
Textiel en kleding	1.557,2	1.479,6	49,5	-28,1
Leder en schoeisel	70,3	66,8	1,9	-1,6
Hout	318,1	302,6	5,1	-10,4
Papier, drukkerijen, e.d.	870,6	841,9	-8,1	-36,7
Cokes en raffinage	23,0	24,0	12,2	13,2
Chemie	890,0	920,6	-105,1	-74,4
Rubber en kunststof	543,2	521,0	10,3	-11,9
Ov. niet-met. min. prod.	840,4	798,8	27,3	-14,3
Metallurgie	2.479,5	2.356,9	97,9	-24,7
Machines en werktuigen	924,6	889,2	20,9	-14,5
Electr. apparaten	861,9	855,7	-30,0	-36,2
Verv. transp. middelen	1.723,1	1.639,9	61,7	-21,5
Overige	726,1	691,2	70,3	35,3
Electriciteit, gas, water	0,3	0,3	0,2	0,2
Bouw	4.362,0	4.147,0	3.197,0	2.982,0
Handel en reparatie	2.531,4	2.630,6	1.657,5	1.756,6
Hotels en restaurants	1.031,9	987,3	740,4	695,8
Vervoer en communicatie	1.814,5	1.755,2	387,8	328,6
Financiële instellingen	1,8	2,3	0,5	1,0
Diensten aan bedrijven	1.007,4	973,9	761,7	728,3
Interimkantoren	711,7	689,2	557,8	535,3
Openbaar bestuur	0,0	0,1	0,0	0,1
Onderwijs	0,0	0,0	0,0	0,0
Gez.zorg en maatsch. d.	864,3	820,7	673,0	629,4
Gem.voorz. en pers. d.	484,5	463,8	349,7	329,1
Particuliere huishoudens	2,4	2,3	1,7	1,6
Totaal	26.749,7	25.903,4	8.643,9	7.797,6

TABEL 14 Verdeling Maribel-enveloppe voor uitgekozen alternatieven.

	verdeling enveloppe			
	drempel 40%	overw. variabel	overw. vast	lineair
Landbouw	1,17	1,16	1,14	1,13
Visserij	0,08	0,08	0,08	0,08
Delfstoffen	0,35	0,35	0,34	0,34
Verwerkende nijverheid	51,04	50,52	50,29	50,02
Voeding	6,45	6,30	6,33	6,36
Textiel en kleding	5,87	5,82	5,71	5,61
Leder en schoeisel	0,26	0,26	0,26	0,25
Hout	1,20	1,19	1,17	1,15
Papier, drukkerijen, e.d.	3,27	3,25	3,25	3,24
Cokes en raffinage	0,08	0,09	0,09	0,10
Chemie	3,26	3,33	3,55	3,76
Rubber en kunststof	2,07	2,03	2,01	1,99
Ov. niet-met. min. prod.	3,18	3,14	3,08	3,02
Metallurgie	9,36	9,27	9,10	8,93
Machines en werktuigen	3,54	3,46	3,43	3,41
Electr. apparaten	3,21	3,22	3,30	3,37
Verv. transp. middelen	6,53	6,44	6,33	6,22
Overige	2,75	2,71	2,67	2,62
Electriciteit, gas, water	0,00	0,00	0,00	0,00
Bouw	16,49	16,31	16,01	15,72
Handel en reparatie	8,79	9,46	10,16	10,83
Hotels en restaurants	3,93	3,86	3,81	3,80
Vervoer en communicatie	6,66	6,78	6,78	6,77
Financiële instellingen	0,00	0,01	0,01	0,01
Diensten aan bedrijven	3,74	3,77	3,76	3,75
Interimkantoren	2,66	2,66	2,66	2,66
Openbaar bestuur	0,00	0,00	0,00	0,00
Onderwijs	0,00	0,00	0,00	0,00
Gez.zorg en maatsch. d.	3,24	3,23	3,17	3,10
Gem.voorz. en pers. d.	1,83	1,81	1,79	1,78
Particuliere huishoudens	0,01	0,01	0,01	0,01
Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00

TABEL 15 Vergelijking uitgekozen alternatieven voor een maribel-enveloppe van 25,9 miljard.

	verschil met huidige regeling (mio. frank)			
	drempel 40%	overw. variabel	overw. vast	lineair
Landbouw	114,3	110,3	105,2	102,7
Visserij	13,4	13,0	12,6	12,4
Delfstoffen	2,1	0,9	-0,7	-2,4
Verwerkende nijverheid	-114,7	-248,8	-307,6	-377,5
Voeding	-49,4	-88,5	-81,8	-74,4
Textiel en kleding	13,5	0,2	-28,1	-55,8
Leder en schoeisel	0,1	-0,3	-1,6	-3,0
Hout	-1,4	-5,0	-10,4	-16,0
Papier, drukkerijen, e.d.	-31,7	-35,6	-36,7	-39,0
Cokes en raffinage	9,8	11,5	13,2	14,9
Chemie	-151,2	-133,3	-74,4	-20,6
Rubber en kunststof	2,8	-6,9	-11,9	-17,5
Ov. niet-met. min. prod.	9,7	0,7	-14,3	-29,9
Metallurgie	42,3	19,5	-24,7	-69,4
Machines en werktuigen	13,6	-8,4	-14,5	-21,5
Electr. apparaten	-60,4	-57,2	-36,2	-17,9
Verv. transp. middelen	31,2	7,2	-21,5	-51,2
Overige	56,4	47,3	35,3	23,8
Electriciteit, gas, water	0,2	0,2	0,2	0,2
Bouw	3105,4	3059,0	2982,0	2908,0
Handel en reparatie	1402,3	1577,4	1756,6	1930,6
Hotels en restaurants	726,8	707,8	695,8	692,9
Vervoer en communicatie	299,0	330,4	328,6	326,7
Financiële instellingen	-0,4	0,4	1,0	1,6
Diensten aan bedrijven	724,0	729,9	728,3	726,3
Interimkantoren	535,3	535,3	535,3	535,3
Openbaar bestuur	-0,0	0,0	0,1	0,1
Onderwijs	0,0	0,0	0,0	0,0
Gez.zorg en maatsch. d.	647,8	645,7	629,4	612,6
Gem.voorz. en pers. d.	340,5	334,4	329,1	326,4
Particuliere huishoudens	1,6	1,6	1,6	1,6
Totaal	7.797,6	7.797,6	7.797,6	7.797,6
Totaal excl. interimkant.				

TABEL 15 Vervolg

	inkrimping (-) / uitbreiding (+) loonmarge werknemers			
	drempel 40%	overw. variabel	overw. vast	lineair
Landbouw	1,42	1,37	1,31	1,28
Visserij	2,59	2,50	2,42	2,39
Delfstoffen	0,04	0,02	-0,01	-0,04
Verwerkende nijverheid	-0,01	-0,03	-0,04	-0,05
Voeding	-0,05	-0,09	-0,08	-0,08
Textiel en kleding	0,02	0,00	-0,05	-0,09
Leder en schoeisel	0,00	-0,01	-0,06	-0,11
Hout	-0,01	-0,04	-0,08	-0,12
Papier, drukkerijen, e.d.	-0,05	-0,06	-0,06	-0,07
Cokes en raffinage	0,10	0,12	0,14	0,16
Chemie	-0,13	-0,12	-0,06	-0,02
Rubber en kunststof	0,01	-0,02	-0,04	-0,06
Ov. niet-met. min. prod.	0,02	0,00	-0,03	-0,07
Metallurgie	0,03	0,01	-0,02	-0,05
Machines en werktuigen	0,02	-0,01	-0,02	-0,04
Electr. apparaten	-0,08	-0,08	-0,05	-0,02
Verv. transp. middelen	0,03	0,01	-0,02	-0,05
Overige	0,19	0,16	0,12	0,08
Electriciteit, gas, water	0,64	0,47	0,53	0,59
Bouw	1,63	1,61	1,57	1,53
Handel en reparatie	0,55	0,62	0,69	0,75
Hotels en restaurants	1,72	1,67	1,64	1,64
Vervoer en communicatie	0,27	0,30	0,30	0,29
Financiële instellingen	-0,00	0,00	0,00	0,00
Diensten aan bedrijven	0,89	0,90	0,90	0,90
Interimkantoren				
Openbaar bestuur	-0,00	0,00	0,00	0,00
Onderwijs	0,07	0,07	0,06	0,06
Gez.zorg en maatsch. d.	0,40	0,40	0,39	0,38
Gem.voorz. en pers. d.	1,03	1,01	1,00	0,99
Particuliere huishoudens	0,41	0,43	0,43	0,42
Totaal				
Totaal excl. interimkant.	0,39	0,39	0,39	0,39

TABEL 15 Vervolg

	inkrimping (-) / uitbreiding (+) loonmarge arbeiders			
	drempel 40%	overw. variabel	overw. vast	lineair
Landbouw	1,64	1,59	1,51	1,48
Visserij	2,76	2,67	2,58	2,55
Delfstoffen	0,06	0,02	-0,02	-0,06
Verwerkende nijverheid	-0,02	-0,05	-0,06	-0,07
Voeding	-0,08	-0,15	-0,14	-0,12
Textiel en kleding	0,03	0,00	-0,06	-0,13
Leder en schoeisel	0,01	-0,02	-0,08	-0,15
Hout	-0,01	-0,05	-0,10	-0,15
Papier, drukkerijen, e.d.	-0,09	-0,10	-0,10	-0,11
Cokes en raffinage	0,34	0,40	0,47	0,52
Chemie	-0,33	-0,29	-0,16	-0,04
Rubber en kunststof	0,01	-0,03	-0,06	-0,09
Ov. niet-met. min. prod.	0,03	0,00	-0,05	-0,10
Metallurgie	0,04	0,02	-0,03	-0,07
Machines en werktuigen	0,04	-0,02	-0,04	-0,06
Electr. apparaten	-0,17	-0,16	-0,10	-0,05
Verv. transp. middelen	0,04	0,01	-0,03	-0,07
Overige	0,25	0,21	0,16	0,11
Electriciteit, gas, water	1,61	1,20	1,35	1,50
Bouw	2,02	1,99	1,94	1,89
Handel en reparatie	1,61	1,81	2,02	2,22
Hotels en restaurants	2,22	2,16	2,12	2,11
Vervoer en communicatie	0,41	0,45	0,45	0,45
Financiële instellingen	-0,02	0,02	0,04	0,07
Diensten aan bedrijven	2,17	2,18	2,18	2,17
Interimkantoren				
Openbaar bestuur	-0,01	0,00	0,02	0,03
Onderwijs	0,24	0,23	0,23	0,22
Gez.zorg en maatsch. d.	1,74	1,74	1,70	1,65
Gem.voorz. en pers. d.	2,24	2,20	2,16	2,14
Particuliere huishoudens	0,47	0,49	0,48	0,48
Totaal				
Totaal excl. interimkant.	0,76	0,76	0,76	0,76

Op het niveau van de bedrijfstakken zijn de resultaten positiever voor de textielsector, voor de meeste bedrijfstakken die uitrustingsgoederen produceren, voor de bouwnijverheid en voor de horeca en beduidend negatiever voor de chemische nijverheid, de bedrijfstak “elektronische apparaten” en voor de handel, naargelang het criterium “arbeidersintensiteit” meer gewicht krijgt in de gekozen formule. Toch zijn ook op het niveau van de bedrijfstakken de verschillen tussen de vier beschouwde alternatieven relatief beperkt.

De verschillen tussen de vier alternatieven spelen echter voornamelijk op het meest gedesaggregeerde niveau, tussen individuele ondernemingen binnen eenzelfde bedrijfstak. In tabel 16 wordt dit onderscheid tussen de varianten op ondernemingsniveau geïllustreerd. Ter vereenvoudiging wordt in deze tabel van de veronderstelling uitgegaan dat alle handarbeiders Maribel-gerechtigd zijn en dat voor alle beschouwde bedrijven de loonkost per bediende en de loonkost per arbeider gelijk zijn aan de geobserveerde gemiddelden voor de gehele economie. Gegeven deze hypothesen, wordt de inkrimping of uitbreiding van de loonmarge (ten gevolge van de herziening van Maribel) berekend voor de vier pistes, telkens naar gelang van de arbeidersintensiteit van het bedrijf, en naar gelang van het feit of het bedrijf vroeger voor de basis- of voor de verhoogde regeling in aanmerking kwam. De berekeningen werden zowel gemaakt voor het geval waarin de Maribel-enveloppe op het huidige niveau bevroren zou worden als voor het geval waarin de enveloppe verhoogd zou worden tot 25,9 miljard.

Voor ondernemingen die vroeger slechts van Maribel-basis genoten, vermindert de loonkost per *arbeider* (of verhoogt de loonmarge per *arbeider*) bij een lineaire hervorming van Maribel met 1,53% indien de huidige enveloppe behouden blijft, en met 2,64% indien de enveloppe uitgebreid wordt. Dit impliceert een reductie van de gemiddelde loonkost per *werknemer* van respectievelijk 0,30% (huidige enveloppe) en 0,51% (verruimde enveloppe) voor bedrijven met 20% handarbeiders tot 1,21% en 2,10% voor bedrijven met 80% handarbeiders. Uit tabel 16 blijkt duidelijk dat, naargelang varianten voor de herziening van Maribel in overweging worden genomen waarin het criterium arbeidersintensiteit steeds zwaarder doorweegt, de verschillen in deze verlaging van de loonkost (zowel per arbeider als per werknemer) over de bedrijven aanmerkelijk toenemen. Hier geldt dus dat de formules die het Maribel-bedrag moduleren naar arbeidersintensiteit in elk geval zorgen voor een accentuering van de verschillen tussen ondernemingen op het vlak van de gecreëerde extra-loonmarge. Een status-quo op het vlak van de gehele verwerkende nijverheid of op het vlak van een bedrijfstak kan dus belangrijke verschillen verdoezelen op het niveau van de onderneming.

TABEL 16 Vergelijking uitgekozen alternatieven: effect op de loonmarge op ondernemingsniveau.

huidige regeling	alternatieve regeling	inkrimping (-) / uitbreiding (+) loonmarge									
		werknemers voor bedrijven met x% arbeidersintensiteit				arbeiders voor bedrijven met x% arbeidersintensiteit					
		20%	40%	60%	80%	20%	40%	60%	80%		
Maribel basis	bij enveloppe van 18,1 miljard:										
	- lineair	0,30	0,60	0,90	1,21	1,53	1,53	1,53	1,53		
	- overw. vast	0,17	0,46	0,88	1,26	0,85	1,17	1,49	1,59		
	- overw. variabel	0,03	0,31	0,86	1,31	0,14	0,79	1,45	1,64		
	- drempel 40%	-0,21	0,65	0,98	1,32	-1,06	1,66	1,66	1,66		
	bij enveloppe van 25,9 miljard:										
	- lineair	0,51	1,04	1,56	2,10	2,64	2,64	2,64	2,64		
	- overw. vast	0,33	0,84	1,53	2,17	1,68	2,13	2,59	2,72		
	- overw. variabel	0,13	0,62	1,50	2,23	0,65	1,59	2,53	2,81		
	- drempel 40%	-0,21	1,11	1,68	2,25	-1,06	2,83	2,83	2,83		
	Maribel verhoogd	bij enveloppe van 18,1 miljard:									
		- lineair	-0,24	-0,47	-0,72	-0,96	-1,21	-1,21	-1,21	-1,21	
- overw. vast		-0,37	-0,61	-0,74	-0,91	-1,88	-1,56	-1,24	-1,15		
- overw. variabel		-0,51	-0,76	-0,76	-0,87	-2,60	-1,94	-1,29	-1,09		
- drempel 40%		-0,74	-0,42	-0,64	-0,85	-3,79	-1,07	-1,07	-1,07		
bij enveloppe van 25,9 miljard:											
- lineair		-0,02	-0,04	-0,06	-0,08	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10		
- overw. vast		-0,21	-0,24	-0,09	-0,01	-1,06	-0,60	-0,15	-0,01		
- overw. variabel		-0,41	-0,45	-0,12	0,06	-2,08	-1,14	-0,21	0,08		
- drempel 40%		-0,74	0,04	0,06	0,08	-3,79	0,10	0,10	0,10		

Voor ondernemingen die vroeger voor Maribel-verhoogd in aanmerking kwamen, is meestal sprake van een verhoging van de loonkost (inkrimping van de loonmarge). Onder de lineaire Maribel-variant loopt deze inkrimping (per werknemer) op van 0,24% voor bedrijven met 20% handarbeiders tot 0,96% voor bedrijven met 80% handarbeiders, indien de Maribel-enveloppe behouden zou blijven op haar huidige hoogte. In dat geval worden de arbeidersintensieve bedrijven dus beduidend zwaarder getroffen door de hervorming. Een modulering van het Maribel-bedrag naar arbeidersintensiteit zou er dan in slagen deze inkrimping van de loonmarge iets

evenrediger te spreiden over de “getroffen” bedrijven, zoals blijkt uit tabel 16. Dit gaat dan wel ten koste van een minder evenredige spreiding van de inkrimping van de loonmarge voor de deelgroep der handarbeiders over de beschouwde bedrijven.

Is men echter bereid de totale Maribel-enveloppe te verhogen tot 25,9 miljard, dan wordt de enveloppe ruim genoeg om via een lineaire Maribel de negatieve effecten op de beschikbare loonmarge vrijwel volledig te elimineren voor alle bedrijven; de inkrimping van de loonmarge per werknemer bedraagt dan nog amper 0,02% voor bedrijven met 20% tot 0,08% voor bedrijven met 80% handarbeiders. Formules met een modulering naar arbeidersintensiteit accentueren hier terug het verschil in impact op de beschikbare loonmarge tussen de bedrijven onderling.

Gegeven de beperkte bewegingsruimte die de recente wetgeving aan de bedrijven toestaat op het vlak van de loononderhandelingen, zou men zich op het standpunt kunnen plaatsen dat het gekozen alternatief voor Maribel een zo neutraal mogelijk effect zou moeten hebben op de ondernemingen van de verwerkende nijverheid wat de eventuele inkrimping van de loonmarge betreft. Gegeven de verruimde enveloppe die men voorziet voor Maribel, zou zelfs een lineaire hervorming vrijwel perfect in dit opzet slagen. Voor aanzienlijk lagere enveloppes had een modulering naar arbeidersintensiteit met een doorwegend variabel gedeelte het negatief effect op de beschikbare loonmarge voor het geheel der werknemers wel evenrediger kunnen spreiden over de ondernemingen.

Het feit dat men nu uiteindelijk aan een aanzienlijke uitbreiding van de beschikbare enveloppe een - weliswaar mildere (want met een zwaarder doorwegend vast gedeelte) - vorm van modulering naar arbeidersintensiteit heeft gekoppeld, betekent dus een bewuste keuze voor een positieve discriminatie van arbeidersintensieve ondernemingen; vanuit het oogpunt van de vrijwaring van de beschikbare loonmarge op ondernemingsniveau is deze koppeling immers overbodig.

Met het uitbreiden van de Maribel-enveloppe heeft men er, kortom, voor gekozen om de positieve gevolgen die deze hervorming onvermijdelijk heeft voor welbepaalde bedrijfstakken en ondernemingen niet af te wentelen op de bedrijfstakken en de ondernemingen van de verwerkende nijverheid. Binnen het kader van de wet op het concurrentievermogen had een dergelijke optie er immers op neergekomen de uitbreiding te financieren door een extra loonmatiging op te leggen aan de open sector van de economie. Blijft de vraag of - na inachtneming weliswaar van de positieve afgeleide effecten op de tewerkstelling - de netto-benodigde financiering nu dan ten laste genomen zal worden van het overheidsbudget of eventueel zal gebeuren via bijkomende begeleidende maatregelen.

5. Conclusies

De huidige Maribel-regeling is een maatregel die uitdrukkelijk gekanaliseerd werd naar de verwerkende nijverheid en de open sector van de economie, niet alleen omwille van het hoge aandeel handarbeiders en Maribel-gerechtigde handarbeiders in deze bedrijfstakken, maar ook dank zij de selectiviteit met betrekking tot het uitgekeerde bedrag per hoofd die ingevoerd werd met de zogenaamde “verhoogde” Maribel.

Na de afkeuring van dit type van selectiviteit door de Europese Commissie zag de Belgische regering zich genoodzaakt een hervorming van Maribel uit te werken die tegemoet zou komen aan de eisen van de Europese Commissie zonder de loonkost in de open sector van de economie op onaanvaardbare wijze te verhogen.

De enige manier om aan deze twee voorwaarden te voldoen binnen de huidige enveloppes voor verminderingen van werkgeversbijdragen bestaat er in de verhoogde Maribel-regeling uit te breiden naar alle bedrijfstakken en deze uitbreiding te financieren door een verlaging van de beschikbare enveloppe voor de maatregel “lage lonen”. De reden daarvoor is dat de operaties “Maribel” en “lage lonen” in veel opzichten elkaars tegenpool zijn: verlies en winst op bedrijfstakniveau ten gevolge van de verschuiving binnen de globale enveloppe heffen elkaar grotendeels op.

Deze “pseudo-oplossing” is echter weinig geloofwaardig, indien zij een radicale herziening van het recent gevoerde beleid zou impliceren om redenen van opportuniteit en niet omwille van een fundamenteel gewijzigde visie betreffende de effectiviteit van maatregelen die specifiek gericht zijn naar de onderkant van de loonladder.

In alle andere geteste alternatieven gaat een Maribel-hervorming die de door de Commissie in vraag gestelde selectiviteit afschaft gepaard met een gevoelige loonkostverhoging voor de bedrijfstakken van de open sector van de economie, indien de Maribel-enveloppe behouden blijft op haar huidig niveau.

Deze vaststelling geldt in de eerste plaats voor een lineaire Maribel-hervorming die de nu beschikbare enveloppe zou uitspreiden over de bedrijfstakken a rato van eenzelfde forfaitair bedrag per Maribel-arbeider. Zij geldt uiteraard in verhoogde mate voor een lineaire Maribel-hervorming die enkel de basis-Maribel zou behouden voor alle bedrijven en waarbij de vrijgekomen middelen zouden gebruikt worden voor hetzij een uitbreiding, hetzij een verdieping van de maatregel “lage lonen”.

Deze vaststelling geldt echter ook in vrijwel dezelfde mate voor Maribel-regelingen die ondernemingen uitsluiten op basis van “drempelwaarden” voor de arbeidersintensiteit of voor regelingen die het toegekende bedrag per Maribel-arbeider moduleren naar de arbeidersintensiteit van de onder-

neming. Dergelijke oplossingen zijn niet bij machte het aandeel van de open sector van de economie in de Maribel-enveloppe gevoelig te verhogen in vergelijking met een lineaire Maribel-regeling. Wel is het zo dat op het niveau van de individuele bedrijfstakken de verschillen met een lineaire regeling iets hoger kunnen oplopen, zowel in positieve als in negatieve zin.

De grootste verschillen tussen beide types van regelingen (gemoduleerd versus linear) zijn echter terug te vinden op het meest gedesaggregeerde niveau, tussen individuele ondernemingen onderling binnen eenzelfde bedrijfstak. In het geval waarin de Maribel-enveloppe op haar huidige niveau was gehandhaafd, zou de modulering naar arbeidsintensiteit toelaten het negatief effect op de loonkost in bedrijven die vroeger van Maribel-verhoogd genoten evenrediger te spreiden over de getroffen bedrijven, ten koste van een accentuering van de verschillen op het vlak van de gecreëerde extra-loonmarge tussen ondernemingen onderling die vroeger slechts onder de basisregeling vielen.

Uiteindelijk heeft de regering er voor geopteerd de positieve gevolgen die de Maribel-regeling in elk geval zou hebben voor de bouwnijverheid en de meeste dienstensectoren niet te financieren via een verzwaring van de loonkost, en, gegeven de wet op het concurrentievermogen, een extra-loonmatiging in de open sector van de economie. Zij heeft de Maribel-enveloppe uitgebreid met naar schatting 7,8 miljard, waardoor het negatieve effect van de Maribel-hervorming op de loonkost voor de globale verwerkende nijverheid verwaarloosbaar wordt. Aan deze uitbreiding van middelen voor de Maribel-operatie heeft zij een milde vorm van modulering van het bedrag per hoofd naar arbeidsintensiteit van de onderneming gekoppeld, wat de verschillen tussen ondernemingen onderling op het vlak van de inkrimping of uitbreiding van de loonmarge accentueert.

Annex - Lijst van de gebruikte afkortingen en volledige beschrijving van de bedrijfstakken

NACE BEL	Afgekort	Bedrijfstak
A	Landbouw	Landbouw, jacht, bosbouw
B	Visserij	Visserij
C	Delfstoffen	Winning van delfstoffen
D	Verwerkende nijverheid	Verwerkende nijverheid
DA	Voeding	Voeding- en genotmiddelenindustrie
DB	Textiel en kleding	Textielnijverheid en kleding
DC	Leder en schoeisel	Ledernijverheid en schoeisel
DD	Hout	Houtindustrie
DE	Papier, drukkerijen, e.d.	Papier- en kartonnijverheid, uitgeverijen en drukkerijen
DF	Cokes en raffinage	Cokes, raffinage en nucleaire industrie
DG	Chemie	Chemische nijverheid
DH	Rubber en kunststof	Rubber- en kunststofnijverheid
DI	Ov. niet-met. min. prod.	Overige niet-metaalhoudende minerale producten
DJ	Metallurgie	Metallurgie en metaalprodukten
DK	Machines en werktuigen	Machines, apparaten en werktuigen
DL	Electr. apparaten	Elektrische en elektronische apparaten
DM	Verv. transp. middelen	Vervaardiging van transportmiddelen
DN	Overige	Overige verwerkende nijverheid
E	Electriciteit, gas, water	Productie en distributie van elektriciteit, gas, water
F	Bouw	Bouwnijverheid
G	Handel en reparatie	Groot- en kleinhandel, reparatie
H	Hotels en restaurants	Hotels en restaurants
I	Vervoer en communicatie	Vervoer, opslag en communicatie
J	Financiële instellingen	Financiële instellingen
K	Diensten aan bedrijven	Onroerende goederen, verhuur, diensten aan bedrijven
K'	Interimkantoren	Interimkantoren en tijdelijke tewerkstelling
L	Openbaar bestuur	Openbaar bestuur
M	Onderwijs	Onderwijs
N	Gez.zorg en maatsch. d.	Gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening
O	Gem.voorz. en pers. d.	Gemeenschapsvoorziening, socio-culturele en persoonlijke diensten
P	Particuliere huishoudens	Particuliere huishoudens met werknemers

Federal Planning Bureau
Avenue des Arts, 47-49
1000 Brussels

Tel 02/507.73.11
Fax 02/507.73.73
URL <http://www.plan.be>

Responsible editor

Henri Bogaert
Legal depot: D/1997/7433/7

Printer - Ministry for Economic Affairs